

Fortællinger om psykisk vold -

En narrativ analyse

Foto: TV 2, 2019

Speciale udarbejdet af: Gruppe 2

Kimie Hannah Almin Nissen & Line Møller Søgård

4. Semester 2022 | Aalborg Universitet | Kandidatuddannelsen i Kriminologi

Antal ord: 28.769

Afleveringsdato: 07.06.2022

Vejleder: Steffen Bo Jensen

Tro og loveerklæring

Det erklæres herved på tro og love, at vi egenhændigt og selvstændigt har udformet nærværende projekt. Alle citater i teksten er markeret som sådanne, og projektet eller væsentlige dele af det har ikke tidligere været fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng.

Vi er bekendt med reglerne for eksamenssnyd, herunder også plagiering og har læst Aalborg Universitets regler på:

<https://www.aau.dk/uddannelser/studievejledning/regler/plagiat>

Vi er bekendt med, at overtrædelse af reglerne vil blive indberettet for rektoratet og i sidste ende kan ende med bortvisning.

Endelig står vi inde for, at antal ord anført på forsiden stemmer overens med virkeligheden.

Abstract

In recent years, the debate regarding psychological violence has been given more attention in Denmark. The debate has primarily been on a political level, which has focused on whether psychological violence is a social problem or a legal matter. The political debate led to a change in the Danish criminal law, with the implementation of §243, which criminalized psychological violence in April 2019, thereby defining psychological violence as a legal responsibility rather than a social problem. Three years after the implementation of the law, there have been very few charges and even less sentences. Where does that development leave the victims of psychological violence, and how do they navigate in the gap between social and legal responsibilities and rights?

The primary purpose of this thesis has been to explore the stories of victims of psychological violence and identify which narratives the victims present. Secondly, the purpose has been to examine how the Danish police work with the newly implemented law. Based on qualitative methods and a theoretical framework, this study analyzes which narratives are used by victims of psychological violence in their stories, and how this correlates with the legal focus there has been in relation to the implementation of the law.

The theoretical framework of this study includes theories of victimization, social learning theory and routine-activity theory. The theoretical framework is broadened by adding perspectives from coercive control theory and spiral of violence, in order to create a common understanding of what psychological violence consists of and its impact on an individual's everyday life.

The empirical analysis has found that narratives from victims consist of a number of themes regarding the implications of psychological violence on the victims. These themes are consistent in all of our informants' narratives. Furthermore, this study shows that there is a gap between the social and legal definition of psychological violence, which makes the implementation of the new law a difficult task, leaving the victims in risk of neglect.

Abstract	3
1.0 Indledning	6
2.0 Problemfelt	7
2.1 Historisk syn på vold i nære relationer	7
2.2 Danmark kriminaliserer psykisk vold	8
2.3 Fortællinger om psykisk vold	10
3.0 Afgrænsning	11
5.0 Forskningsdesign	12
5.1 Induktiv undersøgelsestilgang	12
5.2 Hermeneutik	13
6.0 Kvalitativ metode	14
6.1 Narrativ kriminologi	15
6.1.1 Metoder i narrativ analyse	15
6.1.2 Narrativ tematisk analyse	16
6.1.3 Forskerens rolle i den narrative analyse	16
6.2 Specialets informanter	17
6.2.1 Præsentation af informanter der har været udsat for psykisk vold	18
6.2.2 Præsentation af fagprofessionelle informanter	20
6.3 Rekruttering af specialets informanter	20
6.4 Semistruktureret interviewguide	21
6.5 Interviewsituationer	22
6.6 Transskribering og kodning	22
6.6.1 Transskribering	22
6.6.2 Kodning	23
6.6.2.1 Fortolkningskontekst og valideringsfællesskab	24
6.6.2.2 Temaer	24
6.7 Ethiske overvejelser	27
6.8 Specialets kvalitetskriterier	29
6.8.1 Kvalitative forskningskriterier	29
6.8.2 Validitet	29
6.8.3 Reliabilitet	30
7.0 Teori	30
7.1 Voldsspiralen	31
7.2 Tvingende kontrol	33
7.3 Viktimologi	33
7.4 Rutine-aktivitetsteori	35
7.5 Social Structure and Social Learning Model (SSSL-model)	36
8.0 Analysetilgang	38
9.0 Analyse del 1 - Ofrenes narrativer om forholdet	38

9.1 Forholdet starter	39
9.1.1 Forelskelse og idealisering	39
9.1.2 Normalisering af volden	43
9.2 Forholdet udvikler sig	45
9.2.1 Skyld og skam	45
9.2.2 “Hvorfor går du ikke bare”?	48
9.2.3 Bevidstliggørelse omkring udsathed for psykisk vold	52
9.3 Efter forholdet	55
9.3.1 Hvor er hjælpen?	55
9.3.2 Narrativer set ud fra SSSL-model	57
9.3.3 Hvorfor anmelder ofrene ikke den psykiske vold til politiet?	59
9.4 Delkonklusion del 1	61
10. Analyse del 2 - legalistiske fokus	62
10.1 Hvorfor anmelder ofrene ikke den psykiske vold - et fagprofessionelt perspektiv	62
10.2 Hvordan arbejder politiet med psykisk vold?	64
10.2.1 Hvem bliver udsat for psykisk vold?	64
10.2.2 Lovgivning	66
10.3 Delkonklusion del 2	72
11.0 Diskussion	73
11.1 Online forums betydning for informanternes selvforståelse	73
11.2 Hvilke udfordringer ligger der i implementeringen af ny lovgivning?	75
12.0 Konklusion	77
Litteraturliste:	80
Bilag 1: Samtykkeerklæring til informanterne	87
Bilag 2: Facebook-opslag for at indhente empiri	88
Bilag 3: Afvisning til at være en del af facebook-gruppe	89
Bilag 4: Interviewguide til interviews med ofre for psykisk vold	90
Bilag 5: Interviewguide fagprofessionelle	92
Bilag 6: Kodningsproces herunder temaer	93

1.0 Indledning

Det farligste sted for en kvinde er hendes eget hjem. Sådan lyder den første sætning, man som seer præsenteres for i afsnit et i dokumentaren *“Fanget i et farligt forhold”* fra 2021 (Banggaard & Gade, 2021). Afsnittet hedder *“Den Usynlige Vold”*, hvor tre kvinder fortæller, at de har været udsat for psykisk vold. De tre kvinders historier er blot få ud af mange, der har set dagens lys i løbet af de seneste år. En rapport fra 2018 udarbejdet af Vive konkluderede at psykisk vold er den mest udbredte voldsform i Danmark (Vive, 2018).

I 2019 vedtog Folketinget §243, der kriminaliserer en bestemt type af adfærd, der karakteriseres som psykisk vold (Straffeloven, 2022). Siden da har politiet tiltalt få og endnu færre er blevet dømt. Interessen for emnet opstod som en nysgerrighed for at kunne dykke dybere ned i vidnesbyrd fra personer, der har oplevelser med psykisk vold tæt inde på livet. Disse fortællinger er sparsomt beskrevet i en forskningsmæssig kontekst, og var derfor åbenlyst for os, at begive os ud i at undersøge dette fænomen.

Samtidig er vi interesseret i det legalistiske fokus implementeringen af lovgivningen har medført. Særligt er politiets arbejde interessant, idét de efter kriminaliseringen af den nye lov, har fået en række nye opgaver i relation hertil. En dybere indsigt i politiets arbejde og tilgang til sager vedrørende psykisk vold kan derfor bidrage med en øget forståelse af, om hvorvidt dette arbejde ræsonnerer med de narrativer vi har identificeret gennem interviews af specialets informanter. Mere konkret ønsker vi med nærværende speciale at undersøge, hvilke fortællinger der eksisterer fra ofre for psykisk vold, hvordan politiet arbejder med sager om psykisk vold, og hvorvidt der kan identificeres sammenhænge og udfordringer i de to tilgange og perceptioner af hvad psykisk vold er. Derudover vil vi inddrage viden fra en terapeut med speciale i psykisk vold, for at få viden om, hvordan man som professionel terapeut forholder sig til det komplekse fænomen psykisk vold.

Specialet baserer sig på en induktiv undersøgelsestilgang, hvor informanternes narrativer og udsagn analyseres med en teoretisk ramme, der indeholder elementer fra viktimologien, rutine-aktivitetsteorien og social læringsteori.

2.0 Problemfelt

Følgende afsnit indeholder en historisk gennemgang af udviklingen af samfundets syn på vold i nære relationer give en indføring i, hvad der ligger til grund for at Danmark i 2019 kriminaliserede psykisk vold, ligesom at en introduktion til viktimologi og narrativers betydning for forståelsen af et kriminologisk forskningsfelt blive præsenteret. Slutteligt vil specialets afgrænsning blive begrundet og problemformuleringen formuleret.

2.1 Historisk syn på vold i nære relationer

I 1970'erne blev opmærksomheden mod mænds fysiske vold mod kvinder skærpet. Dette skete blandt andet på baggrund af Rødstrømpebevægelsens aktivistiske oprør, hvor fokuset var på, at understrege at kønsforskelle ikke blot var biologisk bestemte, men også socialt og kulturelt betingede (Løgstrup & Sørensen, 2012). I Danmark etablerede kvindebevægelserne mange af de institutioner, der stadig eksisterer i dag, herunder krisecentre for voldsramte kvinder og Kvindehuset i København (ibid). Det øgede fokus medførte at vold mod kvinder i hjemmet blev et politisk anliggende, idét det blev vurderet til at omhandle kvindeundertrykkelse (Sørensen, 2017).

Ifølge Stark (2018) stagnerede debatten herefter, idét han mener, at fokuset udelukkende var på den fysiske vold mod kvinder. Stark mener, at fysisk partnervold blot er en ud af mange elementer i den kontrol kvinder udsættes for (Stark, 2007). Kvinder, der oplever at blive holdt fanget eller indespærret i deres parforhold har ikke mulighed for at anmelde deres partner for denne handling. Dermed er det ikke en option, at holde de mænd ansvarlige, der fratager kvinder retten til frit at leve deres eget liv (Stark, 2018).

I 2014 kom partnervold igen på den politiske dagsorden, da Danmark besluttede at ratificere Istanbulkonventionen, der omhandler vold mod kvinder og vold i hjemmet (Folketinget, 2020). I 2013 inden Danmarks tiltrædelse af konventionen præsenterede Justitsministeriet et notat, der beskriver hvilke lovgivningsmæssige konsekvenser, det kunne få, at ratificere konventionen. Justitsministeriet valgte dengang ikke at ændre i lovgivning med begrundelse i bevismæssige udfordringer, og beskyttelse af gerningsmandens retssikkerhed (Rasmussen, 2014: 79).

2.2 Danmark kriminaliserer psykisk vold

Den mest udbredte voldsform i Danmark er psykisk vold (Vive, 2018). Problematikken heri er at volden oftest er skjult for omverdenen, og at det ofte først går op for personen, der er udsat for volden, når det har stået på i en længere periode - ofte årevis (Vive, 2018). Den psykiske vold viser sig på flere måder, men det der hovedsageligt er til stede er et mønster hvor personen, oftest partneren, begrænser den udsattes måde at leve på. Den 1. april 2019 blev udførelsen af psykisk vold kriminaliseret ved lov med en strafferamme på op til 3 års fængsel. Ifølge Høffner (2021) er det ikke muligt at finde et svar på Justitsministeriets holdning i forarbejderne til lovforslaget vedtagelse i 2019 (Høffner, 2021: 6).

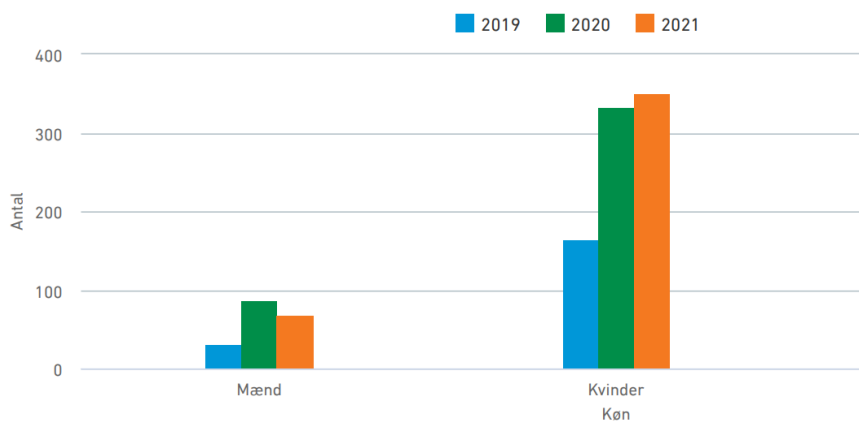
I dette speciale anvender vi to definitioner af psykisk vold. Den ene definition er den juridiske:

§ 243 - Den, som tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden, og som gentagne gange over en periode udsætter den anden for groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre den anden, straffes for psykisk vold med bøde eller fængsel indtil 3 år. (Straffeloven, 2022)

Straffebestemmelsen gælder personer som har en nær tilknytning til den udsattes husstand eksempelvis, samlevende, forældre eller lignende. Indtil videre har domsfældelserne på området været minimale, selvom antallet af anmeldte forbrydelser er stigende. Kvantitative data fra Danmarks Statistik viser, at kvinder i højere grad anmelder psykisk vold.

Ofre for anmeldte forbrydelser

Alder: Alder i alt | Overtrædelsens art: Psykisk vold | Tid:

(Danmarks Statistik, 2022)

Ifølge Danmarks statistik er ofrene altså kvinder i langt størstedelen af anmeldelserne. I 2019 var der i alt 196 anmeldelser, hvor 165 ofre var kvinder og 31 var mænd, hvilket vil sige at kvinder var ofre i 84,1% af tilfældene og mænd var ofre i 15,8% af tilfældene. I 2020 var der 421 anmeldelser, hvor 334 ofre var kvinder og 87 var mænd, hvilket vil sige, at kvinder var ofre i 79.3% af tilfældene og mænd var ofre i 20.6% af tilfældene. I 2021 var antallet af anmeldelser 418, altså næsten det samme antal anmeldelser som året før, og her var 350 af ofrene kvinder og 68 af ofrene var mænd, hvilket vil sige, at kvinder var ofre i 83.7% af tilfældene og mænd var ofre i 16.2% af tilfældene. Forholdet mellem antallet af mandlige og kvindelige ofre ligger altså nogenlunde stabilt på omkring 1-5 ud af det samlede antal anmeldelser henover de undersøgte 3 år, hvor paragraffen har været trådt i kraft.

Der ligger et nordisk paradoks i, at vi i Danmark er det land i verden med størst ligestilling, men også er det land som er øverst i forhold til partnervold (Garcia & Merlo, 2016). Danske og internationale studier har forsøgt at finde forklaringer på dette. De mener at forklaringen kan ligge i en patriarkalsk samfundsstruktur, idet mænd rent historisk set har haft en stor magt over kvinderne i samfundet og fordelingen af magt har dermed været skæv (ibid). I relation til dette udtaler Danner (s.d.) at mænds dominans kan være et udtryk for den skævhed, der er i ligestillingen i Danmark.

Den anden definition vi anvender i specialet er den socialfaglige, der er defineret af fagprofessionelle:

Psykisk vold i nære relationer er gentagne handlinger, som nedgør, ydmyger, krænker, manipulerer, truer eller isolerer. Handlingerne kan ske i affekt eller være planlagte og have til formål at kontrollere eller begrænse den voldsudsattes livsudfoldelse. (Lev uden vold, 2018)

Siden 2020 har Justitsministeriets offerundersøgelse indeholdt spørgsmål specifikt omhandlende udsathed for psykisk vold. Befolkningen udspørges i denne undersøgelse om forskellige former for kriminalitet og hvorvidt de har været udsat for disse. Adspurgt om hvorvidt man har oplevet at være udsat for psykisk vold indenfor det seneste år, svarer mellem 97.000 og 120.000 af de 16-74-årige ja i 2020. Sammenlignet med de tidligere gennemgåede tal fra Danmarks Statistik vedrørende antal af anmeldelser om psykisk vold er der en enorm forskel i, hvor mange, der har anmeldt psykisk vold og hvor mange, der har en

oplevelse af, at have været udsat for psykisk vold. Offerundersøgelsen præsenterer statistik, der relaterer sig til perception. Denne perception kan være varierende fra person til person, og er heller ikke nødvendigvis sammenlignelig med den juridiske definition af psykisk vold. De to statistikker kan derfor ikke anvendes som sammenligningsgrundlag, men præsenterer i stedet to forskellige perceptioner af, hvad psykisk vold indebærer. I nærværende speciale skal de to statistikker ses som to poler, hvor vi vil søge, at finde svar på, hvilken sammenhæng der ses mellem dem.

2.3 Fortællinger om psykisk vold

En af baggrundene ved at kriminalisere en bestemt type adfærd er at afskrække den generelle befolkning fra at udøve denne type adfærd og dermed begå lovbrud (Skjørten, 1994: 281).

Derudover kan man sige, at regeringens formål med at lave en ny lov ofte er begrundet i etiske principper, om at tydeliggøre hvordan vi som borgere skal leve sammen i samfundet (Folketinget, s.d.). Det sender ligeledes et handlekraftigt signal til befolkningen om, at problematikken bliver taget alvorlig. I en strafferetlig kontekst betyder det, at det bliver defineret hvad der er lovligt og ulovligt. Problemet opstår, når det, der anses for værende samfundsmæssigt uetisk ikke kan retsforfølges fordi lovgivningen bliver for kompleks og kompliceret at udføre i praksis. Dette paradoks efterlader ikke et stærkt tiltrængt hensyn til de, der burde være i centrum - nemlig de mange ofre for psykisk vold.

Viktimologi som forskningsområde er relativt nyt og dukkede første gang op i tiden omkring 2. verdenskrig. Her tilskrives Benjamin Mendelsohn æren som ophavsmand, idét han i sit virke som forsvarer indså nødvendigheden i, at indsamle informationer om ofre for forbrydelser, ligesåvel som informationer om gerningsmanden bag forbrydelserne (Nielsen og Snare, 1998: 11). I en dansk kontekst var det daværende professor i strafferet Stephan Hurwitz, idét han argumenterede at viktimologien skulle ses som et underområde til kriminologien (ibid).

Et vigtigt område i viktimologien er ofrenes oplevelser med kriminalitet og deres forestillinger om hvilke sanktioner, der er passende i netop deres tilfælde. I Danmark findes der en betydelig mængde af forskning omhandlende udbredelsen af fysisk og seksuel partnervold (fx Helweg Larsen, 2012; Jørgensen 2013; Balvig m.fl., 2013). Der findes imidlertid kun ganske få danske undersøgelser, der undersøger omfanget af psykisk vold (fx.

Vive, 2018; Justitsministeriet, 2021). Disse undersøgelser er alle kvantitative, og efterlader dermed den kvalitative forskning på området nærmest ikke eksisterende. Som før nævnt hører vi ofte om ofre for psykisk vold i offentligheden, men der eksisterer ingen dansk forskningsbaseret viden, der kan bidrage til et nuanceret billede af den debat der pågår i samfundet. Derfor ønsker vi med dette speciale at undersøge, hvilke fortællinger, der findes fra ofrene for psykisk vold. Psykisk vold foregår i det skjulte og ofte inden for hjemmets fire vægge, og er derfor svært at få adgang til viden om. Den viden vi præsenterer i dette speciale er ikke objektiv. Det er fortællinger fra kvinder, der har en oplevelse af at have været udsat for psykisk vold, og deres fortællinger er vigtige, idét de kan bidrage til en øget forståelse af dette komplekse kriminologiske genstandsfelt.

3.0 Afgrænsning

Vi vil i dette speciale anvende interviews med kvinder, der fortæller at de har været udsat for psykisk vold. Denne afgrænsning er valgt, fordi vi har et ønske om at specialet vil fremhæve de ligheder, der identificeres i de pågældende narrativer. Ved udelukkende at fokusere på kvinder får vi dermed mindst én overordnet fællesnævner for vores informantgruppe, nemlig kønnet. Derudover har vi valgt at bruge alle interviewede kvinders fortællinger, og ikke blot dem, der har været anmeldt til politiet. Dette gøres, da specialets fokus er på de narrativer vi identificerer i kvindernes fortællinger og ikke på hvorvidt der er begået en strafbar handling. Ej heller er det vigtigt for specialet om kvinderne har anmeldt den pågældende adfærd til politiet, men derimod hvilke overvejelser, der ligger bag til- eller fravalg.

Ydermere ønsker vi at undersøge på hvilken måde det legalistiske fokus efter implementeringen af loven influerer politiets arbejde, for at kunne vurdere hvordan kvindernes narrativer ræsonnerer med det politiet kan tilbyde. Vi har valgt at begrænse afsnittet om politiets tilgange, idét det har et sekundært fokus.

4.0 Problemformulering

Ovenstående problemfelt samt afgrænsning giver anledning til at undersøge følgende:

Hvilke narrativer anvender ofre for psykisk vold i deres fortællinger? Hvordan ræsonnerer de med det legalistiske fokus, der har været i forbindelse med lovens implementering?

Vi ønsker at besvare vores problemformuleringen gennem en analyse af en række empiri, herunder interviews med kvinder, der har været udsat for psykisk vold. Vi ønsker ligeledes at analysere, hvordan legale og terapeutiske fagprofessionelle, arbejder med psykisk vold, for at se om der er en sammenhæng mellem narrativerne og den fagprofessionelle tilgang til psykisk vold. Derudover vil vi inddrage relevant forskning på området og anvende en række teoretiske nøglebegreber, der kan bidrage til at skabe en forståelsesramme for hvordan psykisk vold opleves og kan finde sted, og hvordan disse narrativer ræsonnerer med det legalistiske fokus implementeringen af loven har medført.

De følgende kapitler 5.0 og 6.0 udgør specialets forskningsdesign og metode. Her vil det blive beskrevet, hvordan specialeprocessen er forløbet, og hvordan vi er kommet frem til specialets resultater.

5.0 Forskningsdesign

I henhold til vores empiriske undersøgelse er det en nødvendighed at have en strategi for, hvordan vi kan belyse vores problemformulering mest fyldestgørende. Denne strategi karakteriseres som forskningsdesign (Andersen, Binderkrantz & Hansen, 2021: 69). Følgende afsnit vil belyse vores forskningsdesign, som tager udgangspunkt i vores problemstilling samt den undersøgelsesstrategi vi har haft.

5.1 Induktiv undersøgelsestilgang

Generelt set tager induktive studier udgangspunkt i empiriske observationer, hvor der forsøges at udlede en generel sammenhæng eller et mønster (Jespersen, 2004: 154). En af styrkerne i den induktive tilgang er, at man går til et projekt med en åbenhed, nysgerrighed og en søgen efter at finde sandheden (som også kan være subjektiv) (Guldager, 2015: 139). Den induktive tilgang giver mulighed for at generere ny viden, hvilket ses som en styrke, fordi vi undersøger fortællinger fra ofre for psykisk vold og hvilke narrativer de indeholder. Disse narrativer er subjektive sandheder, og derfor er det ikke vores opgave som forskere, at forholde os til sandhedsværdien i disse narrativer, men at identificere sammenhænge og mønstre.

Dette speciale tager udgangspunkt i en induktiv undersøgelsestilgang, da narrativer fra ofre udsat for psykisk vold som genstandsfelt for forskning er underbelyst. I nærværende speciale

ønsker vi at sætte informanternes narrativer i fokus og lade dem definere hvilke teoretiske spørgsmål, der er relevante. Derudover forholder vi os åbent gennem al vores empiri, vi er bevidste om vores forforståelser og vil lade den viden samt de observationer vi gør os, være afgørende for de sammenhænge og mønstre der vil blive identificeret (Andersen, Binderkrantz & Hansen, 2021:73).

Først efter vores empiriske undersøgelser vil vi gøre os teoretiske overvejelser, og dermed bevæge os dialektisk mellem empiri og teori. Vi arbejder dernæst primært eksplorativt, da vores forskning ikke tester allerede eksisterende hypoteser og teori, men ønsker at udvikle viden indenfor feltet psykisk vold. Derudover er vores interview åbne og semistrukturerede, hvilket også indikerer et eksplorativt undersøgelsesdesign (Kvale & Brinkmann, 2015:169). Endvidere tager vores forskning udgangspunkt i fire temaer, som er blevet udarbejdet efter indsamlingen af empirien. Disse temaer har været ændret undervejs, som vores forskningsprocess har skredet frem. De omtalte temaer er: offer, hverdagsrutiner, socialt betingede mønstre samt legalistisk fokus. Disse temaer danner ligeledes grundlag for specialets teoretiske ramme, hvortil voldsspiralen (Lundgren, 2004) og tvingende kontrol-teori (Stark, 2009) også er inddraget.

Ovenstående temaer være gennemgående i specialets empiriske analyse. Temaerne og kodningsprocessen bliver beskrevet yderligere i afsnit 6.6.2.2.

5.2 Hermeneutik

I den hermeneutiske videnskabsteori anses videnskab om mennesker ikke om endegyldige fakta, men skal ses som meningsfænomener, der fortolkes. Forskning ses dermed som et systematisk arbejde af fortolkning af den indsamlede kvalitative empiri (Jørnø, 2014:43).

Meningen med det enkeltes individs adfærd afgøres af personens subjektive opfattelse samt forståelse udformet af den kollektive ramme den enkelte interagerer i (Jørnø, 2014:47).

Det primære hermeneutiske princip er, at fortolkningsprocessen altid sker i en cirkelstruktur, hvor de enkelte elementer må ses samt forstås ud fra helheden. Samtidig skal helheden ses og forstås ud fra de enkelte elementer. Mennesket ses dermed som et individ som fortolker sig selv og egne handlinger, hvilket sker ud fra de kulturelle og sociale sammenhænge den enkelte interagerer i (Jørnø, 2014:48). Den menneskelige adfærd har skiftende karakter, da

adfærden må forstås ud fra en historisk sammenhæng. Dette på baggrund af at vi som individer altid vil have både en historisk og kulturel betinget forforståelse. Denne forforståelse kan hele tiden ændres ud fra nye erfaringer. Forforståelse kan derfor siges at være en forudsætning for at vi skaber nye forståelser, som igen bliver til nye forforståelser, fortolkning og forståelser i en hermeneutisk cirkel (Jørnø, 2014: 49). Forforståelsen er derfor en forudsætning for vores fortolkning af empiri og vores forståelse af ofrenes narrativer om psykisk vold. Vi har interviewet syv informanter, der har oplevet at være udsat for psykisk vold. Disse informanter er interviewet inden for en relativt kort tidsperiode, og efter gennemførelsen af hvert interview, vil vi som forskere få en ny og ændret forståelse af hvad psykisk vold er.

Vores egne forforståelser er baseret på egne personlige erfaringer med forhold, hvori der har været elementer af psykisk vold. Vi kan derfor genkende mange af de følelser og refleksioner vores informanter har præsenteret. Vi er meget bevidste om ikke at tillægge vores egne forståelser værdi i denne kontekst, men er samtidig bevidste om, at vi aldrig kan være 100% objektive.

6.0 Kvalitativ metode

Undersøgelsen bygger på kvalitativ metode baseret på semistrukturerede interviews med personer udsat for psykisk vold samt forskellige fagprofessioner. Vi har med afsæt i de forskellige narrativer fundet sammenhænge og forskelligheder, ofre og fagprofessioner imellem. Ovenstående har endvidere afsæt i narrativ kriminologi. Vi har endvidere benyttet os af kvantitativ metode til at analysere statistik, dette har vi valgt ikke at uddybe yderligere, da det ikke udgør en væsentlig del af den samlede analyse.

I følgende afsnit belyser vi vores anvendelse af de semistrukturerede interviews herunder en beskrivelse af informanterne, rekruttering af disse samt interviewsituationerne. Derudover vil vi belyse de metodiske og etiske refleksioner vi har gjort os gennem vores empiri. Endeligt vil vi lave en vurdering af vores empiri.

6.1 Narrativ kriminologi

Narrativ kriminologi relaterer sig til studiet af fortællinger, der forbindes til kriminalitet og afvigende adfærd, og hvordan disse fortællinger motiverer, opretholder, medfører eller forhindrer adfærd, der er destruktiv (Sandberg, 2018: 233).

Narrativ kriminologi kan anvendes som et metodisk redskab, der kan give læseren et indblik i den kriminelle eller ofre for kriminalitets perception af handlinger, der indgår i pågældendes selvfortælling. Ifølge Presser og Sandberg er et individs selvfortælling medvirkende til at spørge om vedkommendes fremtidige handlinger (Presser & Sandberg, 2015: 1).

Narrativer skal ikke opfattes som subjektive sandheder, men kan derimod anvendes til at få indsigt i motivation, og hvilke refleksioner der ligger til grund for en given adfærd og handlinger. I dette speciale er narrativ kriminologi anvendt som et metodisk valg i analysen. Narrativer har oprindelse i fortællerens personlige erfaringer og er konstant i forandring. Narrativernes objektive sandhed er ikke genstandsfelt for narrativ kriminologi, men derimod informantens fortælling og selve fremstillingen af oplevelser retrospektivt. Formålet med at bruge narrativ kriminologi som metode i specialet, er, at kunne beskrive de tematiske aspekter ved de narrativer ofre for psykisk vold fortæller, som kan anses som værende kriminogene. Disse temaer er beskrevet i afsnit 6.6.2.2.

6.1.1 Metoder i narrativ analyse

Narrativ analyse er en dybdegående undersøgelse af fortællingernes indhold og form, herunder hvilke roller eller karakterer fortællingen involverer, hvilke grænser der trækkes mod hinanden og hvilke genre den tilhører (Sandberg, 2018: 233). Narrativer indeholder genkendelige mønstre i fortællingernes begivenheder og er kendetegnet ved at have en begyndelse, en midte og en slutning. Et narrativ kan både være kort og langt, det kan ligeledes være en historie som sammenfatter et helt liv, eller blot nogle sætninger, der opsummerer en konkret episode (Sandberg, 2018: 234).

Riessman (2008) opdeler narrativ analyse i forskellige kategorier; tematisk, strukturel, performativ og dialogisk analyse. De narrative analyseformer er forbundet med forskellige traditioner og fordrer ligeledes forskellige spørgsmål. Dette speciale vil anvende den dialogiske narrative analyse. Denne kategori indenfor narrativ analyse er mere abstrakt, og søger at svare på, hvilke stemmer forskeren præsenteres for i en konkret fortælling. Dialogen eksisterer derfor ikke kun i mødet med publikum, men således også i fortællingen selv (Sandberg, 2018: 250). I nærværende speciale benytter vi os af den dialogiske narrative

analyse, idét vores fokus er på den fortælling vi præsenteres for os som forskere i dialog med informanten. Et af vores fokusområder har været, at informantens narrativ har skulle have lov til at udfolde sig, og fået lov til at være den fortælling den er.

6.1.2 Narrativ tematisk analyse

Den tematiske analyse relaterer sig til spørgsmålet om hvad fortællingen omhandler. Her er det centrale at fokuset lægges på det indhold, der er i tekstens mening og formål. Den tematiske analyse fokuserer derfor ikke på hverken sprog, form eller interaktion. Den søger i stedet at stille skarpt på det relevante indhold i fortællingerne. Den tematiske narrative analyse har en del ligheder med almindelig tematisk kodning indenfor kvalitativ metode (Sandberg, 2018: 242). Med en tematisk narrativ analysestrategi vil man kode de identificerede centrale temaer i de studerede narrativer, og derefter bruge de udvalgte temaer til at analysere mere dybdegående, for at kunne udvælge kendetegn, regler og normer i fortællerens sphere (Sandberg, 2018: 244). Når man foretager en tematisk narrativ analyse, er det relevant at fokusere på temaer, der ikke blot er unikke for et enkelt narrativ, der foregår på et givet tidspunkt eller for en specifik informant, men derimod at fokusere på temaer, der kan ses som dele af en større helhed (Sandberg, 2018: 242). I dette speciale er der blevet udvalgt fire gennemgående temaer ud fra informanternes narrativer, som bliver beskrevet i afsnit 6.6.2.2.

6.1.3 Forskerens rolle i den narrative analyse

Dette speciales undersøgelsestilgang relaterer sig til det fortolkningsvidenskabelige paradigme. Forskning inden for dette felt vil undersøge, hvordan mennesket opfatter den verden det lever i. Dermed bliver det de beskrivelser, man som individ fremsætter om sig selv, der kommer i centrum. Disse fortællinger, oplevelser og opfattelser bidrager til at forstå menneskers handlinger (Launsø, Rieper & Olsen, 2017: 65). En af præmisserne for det fortolkningsvidenskabelige paradigme, at individer konstant laver fortolkninger af verden og sociale fællesskaber. Disse fortolkninger er vigtige i forsøget på at navigere i den sociale verden, mens de samtidig er påvirket og formet af forskellige kulturelle forståelser. Derfor er alle sociale fortolkninger ligeledes kulturelt betinget, hvilket medfører at forskerens rolle også har indflydelse på specialets endelige resultater. Det betyder at vi som forskere er formet af kulturelle forståelser og fortolkninger af både den sociale og fysiske verden (Launsø, Rieper & Olsen, 2017: 66). Vi er således farvet af de faglige traditioner, vi som forskere er

bekendte med, og de begreber og teorier vi anvender, kan derfor være forskellige for den perception, de ofre vi har talt med har af verden. Dette speciales undersøgelse af de narrativer, som informanter gør brug af, har været under indflydelse af de valg vi som studerende, har truffet undervejs, herunder de teoretiske valg vi har gjort os. Idét at undersøgelsens empiri har været omfangsrig, valgte vi at koncentrere os om analytiske temaer. Det er temaer, som er udvalgt af os som forskere, og har betydning for specialets resultater. Ved på den måde at rette opmærksomheden mod bestemte temaer, har vi samtidig udeladt anden viden om informanternes fortællinger, da det er netop disse, der er genstandsfelt for analysen i dette speciale.

6.2 Specialets informanter

I følgende afsnit vil refleksioner vedrørende specialets informanter blive præsenteret. Vi har valgt at opdele vores informanter i to overordnede kategorier: de informanter, der har været udsat for psykisk vold, og de informanter, der har en professionel relation til arbejdet med psykisk vold.

Inden vores valg af informanter har vi haft en grundlæggende forståelse af begrebet psykisk vold. Dog har vi alligevel valgt at have en induktiv tilgang til valg af informanter samt interviewsituationen. Vores selektionskriterier har derfor primært haft fokus på, at informanten har været udsat for psykisk vold og vil dele sin oplevelse og historie med os, da det er netop disse fortællinger og de bagvedliggende narrativer, der er genstandsfelt for specialets første del af problemformuleringen. Vi har interviewet syv kvinder, der alle har været udsat for psykisk vold. Grunden til vi har valgt at interviewe syv forskellige har været for at få så mange forskellige narrativer som muligt. Ud af disse syv informanter har én valgt at anmelde voldsudøveren og har været i retten i forbindelse med anmeldelsen.

Vi har ligeledes 3 informanter, der alle har en profession, der beskæftiger sig med psykisk vold; en psykoterapeut, en politibetjent og en specialkonsulent fra politiets specialiserede team. Vi har valgt at inddrage fagprofessionelle informanter i specialet, idét problemformuleringens anden del undersøger, hvordan det legalistiske fokus, der har været i forbindelse med lovens implementering ræsonnerer med ofrenes narrativer. Anvendelsen af fagprofessionelle informanter giver os mulighed for at få en større forståelse for hvordan der

rent praktisk arbejdes med sager om psykisk vold, hvor kontakt med ofre er en stor del af det pågældende arbejde.

Slutteligt har vi haft nogle indledende refleksioner omkring rekrutteringen af de af vores informanter, der har været udsat for psykisk vold. Vi benyttede os af Facebook som online platform til, at rekruttere de fleste af vores informanter. Dette gør at det er personer som har fortalt deres historie mange gange som kontakter os og derfor er der risiko for at deres historie bliver afspejlet af andres fortællinger, som de har delt på tværs af hinanden i den tidligere nævnte facebookgruppe. Man kan derfor stille spørgsmålstejn ved troværdigheden af hændelsesforløbet. Idét vi søger at svare på, hvilke narrativer der kan udledes af informanternes fortællinger, er troværdigheden ikke vigtig for besvarelsen af vores problemformulering.

6.2.1 Præsentation af informanter der har været udsat for psykisk vold

Marianne

Marianne møder sin daværende mand, da hun er omkring 25-26 år gammel. Marianne fortæller om et forhold præget af psykisk vold, økonomisk vold med en aggressiv og psykisk ustabil mand, som hun ender med at leve sammen med og være gift med i 17 år. Marianne er i dag gift med en ny mand. Såfremt Marianne havde haft mulighed for at anmelde sin eksmand for psykisk vold, ville hun ikke have gjort det af, da hun ikke ville kunne overskue konsekvenserne af det. Hun beskriver desuden, at hun på daværende tidspunkt ikke følte at det var noget, der skulle gøres et stort nummer ud af.

Gry

Gry er i dag 33 år og har 3 børn. Hun er uddannet sygeplejerske. Gry fortæller at hun stort set hele sit liv er blevet udsat for psykisk vold af sin mor. Gry beskriver en opvækst med en mor, der er lystløgner og bruger en ekstremt konsekvent opdragelsestilgang, der involverer forskellige grader af afstraffelse af Gry. Det medfører blandt andet at Gry har en barndom og ungdom fyldt af en udpræget angst og frygt for sin mor. Gry har brudt kontakten med sin mor for knap 4 år siden. Gry har ikke haft mulighed for at anmelde sin mor for psykisk vold idét loven først trådte i kraft i 2019, men havde hun haft muligheden ville hun ikke gøre det, da hun på ingen måder ønsker nogen form for relation til sin mor.

Cecilie

Cecilie er 24 år gammel og studerende. Cecilie møder sin daværende kæreste på dating-appen Tinder, og hun fortæller at de ret hurtigt bliver et par. Cecilie oplever et forhold fyldt med kontrol, isolation fra venner og familie, og stigende psykisk mistrivsel, der ender i en spiseforstyrrelse. Udover den psykiske vold har Cecilie også oplevet en partner, der udnyttede hende økonomisk og overskred hendes seksuelle grænser gentagne gange, og som var aggressiv. Cecilie har i dag en ny kæreste, som hun bor sammen med. Cecilie har ikke anmeldt sin ekskæreste for psykisk vold, da hun ikke kan overskue processen.

Monica

Monica møder sin daværende mand i 2016. Monica og eksmandens forhold er præget af højlydte konflikter, regler for hele familien og fysisk og seksuel vold mod hende. Forholdet har så stor en påvirkning på hende og hendes børn, at den ene af hendes børn udvikler en spiseforstyrrelse og Monica selv bliver indlagt med selvmordstanker. Monica har i samarbejde med et krisecenter anmeldt sin eksmand for psykisk vold. Han blev tiltalt for psykisk og fysisk vold mod hende. Han blev frikendt for psykisk vold, men dømt for den fysiske vold mod hende.

Hanne

Hanne er i dag 37 år og har en søn på knap 6 år. I 2012 møder hun sin daværende mand, som hun bliver gift med i starten af 2013. Hanne beskriver et psykisk voldeligt forhold præget af ydmygelser, misbrug, overgreb og frygt. Hanne fortæller at hun får det så skidt, at hun ender med at blive indlagt på psykiatrisk afdeling med selvmordstanker. Hun bliver skilt fra sin daværende mand i 2020, og bor i dag på krisecenter med sin søn, da den psykiske vold fra eksmanden fortsætter. Hanne tør ikke anmelde sin eksmand for psykisk vold, da hun er bange for konsekvenserne.

Marie

Marie bor sammen med sine tre børn på henholdsvis 18, 14 og 9 år. Hun er blevet udsat for psykisk vold af sin daværende mand gennem 25 år. Marie beskriver et forhold med gentagne svigt, overvågning, ekstrem jalousi og indlæggelse på psykiatrisk skadestue. Marie bliver skilt i marts 2021. 2 af hendes børn er i dag også tilknyttet psykiatrien grundet deres far. Marie er i dag tilknyttet et krisecenter, hvor hun får ambulant behandling. Marie har én gang ringet til politiet for at blive vejledt omkring anmeldelse af overtrædelse af §243, men hun lagde på inden politiet nåede at svare.

Ovenstående gennemgang viser altså, at ud af vores 6 informanter, har 5 af dem været udsat for psykisk vold af en daværende partner og en har været udsat for psykisk vold af en forældre. Derudover kan 5 ud af 6 forhold beskrives som værende længerevarende forhold på flere år - langt de fleste over 10 år. Fælles for alles informanternes narrativer er, at de alle uden undtagelse i dag stadig kæmper med psykiske konsekvenser, der stammer fra deres relation til personer, der har udøvet psykisk vold mod dem. 1 ud af 6 har fået gennemført en anmeldelse til politiet, der er endt i en tiltalte og efterfølgende retssag.

6.2.2 Præsentation af fagprofessionelle informanter

Helle

Helle har en diplomuddannelse i socialformidling og en 4-årig psykoterapeut uddannelse. Helle har arbejdet som psykoterapeut et par år. Helle har beskæftiget sig med højkonfliktsager, hvor der ofte var psykisk vold inde over. Hun arbejder nu som selvstændig psykoterapeut i egen praksis. Helle har speciale i psykisk vold og har derfor flest borgere, der henvender sig som har været udsat for psykisk vold. Helle fortæller, at det både mænd og kvinder der henvender sig.

Thore

Thore er politibetjent med speciale i sagsbehandling af tilholdssager, sager vedrørende stalking og sager om psykisk vold. Thore sidder til daglig i sagscenter Aalborg ved Nordjyllands Politi, hvor han udelukkende arbejder med særlige sager omhandlende kriminalitet i nære relationer.

Søren

Søren er specialkonsulent i det specialiserede team i Nordjyllands Politi. Søren er uddannet pædagog og har en diplomuddannelse i kriminologi. Søren har derudover været leder i kommunalt og regionalt-regi, hvor han har arbejdet med en række forebyggelsesinitiativer, og har en del erfaring med forskellige kriminalitetsformer.

6.3 Rekruttering af specialets informanter

For at kunne indsamle relevant empiri, var det nødvendigt at rekruttere ovenstående informanter. For at kunne finde frem til personer udsat for psykisk vold, valgte vi at lave et Facebook-opslag som vi hver især delte på vores egen side og vores venner ligeledes delte det videre (Bilag 2). Vi fik ligeledes en administrator fra en Facebook-gruppe ved navn *“Udsat for psykisk vold - sådan kommer du videre”* til at dele vores opslag. Dette gjorde at vi fik et stort antal af henvendelser fra kvinder, der gerne ville deltage. Disse henvendelser kom primært via opslaget i det lukkede fora, hvor kvinder deler deres oplevelser med psykisk voldelige forhold eller relationer. Det var desuden vigtigt for os, at få indblik i hvordan forskellige fagpersoner arbejder med ofrene for psykisk vold, for at få kunne besvare vores problemformulering fyldestgørende. Vores informant, der er uddannet psykoterapeut med speciale i psykisk vold, har vi fundet frem til ved hjælp af en søgning på Google, hvor søgeordene var “psykisk vold psykolog”. Informanterne fra hhv. politiet og politiets specialiserede team er rekrutteret gennem netværk.

6.4 Semistruktureret interviewguide

Vi har udarbejdet seks forskellige semistrukturerede interviewguides, hvor to af dem er vedhæftet som bilag (bilag 4 & 5). Dette har vi gjort for at holde interviewforløbet struktureret samtidig med at det giver plads for informanten til at udfolde sig (Kvale & Brinkmann, 2015:185). I udarbejdelsen af vores interviewguides har vi lagt vægt på at foretage narrative interviews som fokuserer på de historier vores informanter fortæller samt deres handlinger og strukturer i disse (Kvale & Brinkmann, 2015:209). Dette for at understøtte en naturlig kognitiv og sproglig form, hvor vi som individer forsøger at udtrykke vores mening og viden (Kvale & Brinkmann, 2015:209). Vores interviewguide indeholder en oversigt over emner og forskningsspørgsmål vi ønsker svar på. Spørgsmålene og den rækkefølge vi har opstillet er ikke nødvendigvis definerende, da vores fokus har været på informantens narrativ og dennes retning (Kvale & Brinkmann, 2015:186). Vi har lagt vægt på at være spontane i de forskellige interviewguides for, at få så spontane, mere levende samt uventede svar fra informanten, da vores overordnet fokus har været på deres narrativer (Kvale & Brinkmann, 2015:188). Vi har i relation til dette lagt vægt på aktiv lytning og det menneskelige samspil der er i interviewsituationerne. Det kan derfor ses i vores interviewguide, at spørgsmålene er forskellige afhængig af hvilken informant vi skal

interviewe (Kvale & Brinkmann, 2015:189). Vi har fokuseret på åbne spørgsmål gennem alle interviewguides, da de giver de mest fuldstændige svar og vi netop med åbne spørgsmål følger informanternes narrativer (Kvale & Brinkmann, 2015:189).

6.5 Interviewsituationer

Vi har foretaget alle interviews telefonisk eller ved hjælp af en online-forbindelse, hvor muligheden for at se hinanden har været tilgængelig. Dette har gjort, at vi har kunne snakke med mange flere personer som har befundet sig på geografisk afstand (Kvale & Brinkmann, 2015:204). Inden hvert interview har vi tilsendt en samtykkeerklæring for at informanterne får en klar forståelse for den senere anvendelse af de respektive interviews (Kvale og Brinkmann, 2015:345) (Bilag 1). Vi har gennem samtykket informeret om undersøgelsens formål, deltagelsens frivillighed samt deres mulighed for at trække sig fra undersøgelsen igen (Kvale & Brinkmann, 2015:116). Derudover har informanterne givet samtykke til at samtalerne har måtte optages og de er blevet oplyst omkring fortrolighed samt anonymisering gennem undersøgelserne. Vi har startet alle interviews med ovenstående briefing samt sluttet alle interviews af med en debriefing, hvor vi afrundede interviewet med at spørge informanten om han eller hun havde mere han eller hun ønskede at tilføje (Kvale & Brinkmann:183). Derudover har samtlige interviews været af en times varighed eller længere.

6.6 Transskribering og kodning

I dette afsnit vil vi belyse vores valg af transskriptionsform og vores kodningsproces. Herunder vil vi komme ind på vores slutkodeliste samt valg af temaer.

6.6.1 Transskribering

At transskribere et interview fra mundtlig til skriftlig form gør det bedre egnet til en mere dybdegående analyse af empirien. Dette bliver dermed en del af den første analytiske proces (Kvale & Brinkmann, 2015: 235). Hver transskription, af et interviews varighed på en time har taget fem timer at færdiggøre. Vi har lagt vægt på nøjagtigheden i sprogets form for, at kunne analysere ud fra informanternes narrativer. Vi valgte at dele transskriberingen op så den ene forsker transskriberede alle de informanter, der har været udsat for psykisk vold og den anden transskriberede de fagprofessionelle informanter. Dette for at skabe en ensartethed

i det skriftlige materiale. Inden transskriberingerne havde vi en briefing hvor vi gik i detaljerne omkring hvordan vi skulle transskribere de enkelte interviews. Vi valgte at interviewene skulle noteres ordret ord for ord herunder, pauser, talesprog og lignende som man normalt ville skære fra. Dette for at vi kunne foretage sproglige sammenligninger interviewene imellem samt finde ud af hvad der afviger fra hinanden.

6.6.2 Kodning

Efter en afsluttet transskribering af alle interviews gik kodningsprocessen igang. Ud fra den induktive strategi startede vi med en brainstorm, hvor vi gennemlæste og lyttede til alle interviewene på ny, for at finde centrale emner ud fra vores problemformulering, som vi noterede undervejs (Bjørnholt & Jakobsen, 2020: 214). Vi forsøgte at sætte egne teoretiske overvejelser til side, for i stedet at lade vores empiri tale (Bjørnholt & Jakobsen, 2020, 216). Vi nærlæste transskriberingerne af flere gange og benyttede os til sidst at et databehandlingsprogram, som baserer sig på det faktiske sprogbrug (Bjørnholt & Jakobsen, 2020: 216). På den måde kunne vi se hvilke fraser, begreber eller ord der gik mest igen og hvor der er sammenligninger og afvigelser herne i de forskellige interviews. Dette har gjort at vi har kunne kode mere præcist, hvilket er essentielt for at kunne besvare vores problemformulering fyldestgørende og samtidig være tro mod vores metode. I en tematisk narrativ analyse er det nemlig fordelagtigt at anvende temaer, der ikke er unikke for et narrativ, men en del af en større helhed.

Derefter lavede vi en lukket kodning baseret på de definerede koder vi havde fundet relevante ved den åbne kodning samt begreber vi kender fra de teoretiske overvejelser vi har haft i processen (Bjørnholt & Jakobsen, 2020: 224). Vi har i denne proces kodet transskriberingen systematisk, for at kunne være præcise og veldefinerede i vores slutkodning samt undgå eventuelle over- eller undervurderinger af synspunkter, valgte temaer eller andre relevante elementer i processen (Bjørnholt & Jakobsen, 2020: 224).

For at kunne have et redskab hvor vi kunne dokumentere vores interview, benyttede vi os af en kodeliste (Bjørnholt & Jakobsen, 2020: 215). Denne kodeliste er vores slutkodeliste og er baseret på en liste over de koder vi har fundet centrale i de respektive interviews inklusiv en definition af disse koder. Vi har benyttet os af en kodeliste for at skabe overblik over koderne og skabe en struktur, som gør det muligt for os at kunne dokumentere ud fra til brug i analysen. På baggrund af vores induktive tilgang har vi ikke en startkodeliste, da vi ikke har

lavet koder baseret på vores forforståelse, men alene ladet vores datamateriale danne koderne. Ved at benytte os af både åben og lukket kodning har vi først kunne finde specifikke koder og derefter kunne dykke yderligere ned i teksten og finde mere abstrakte koder, vi har kunne knytte til de teoretiske overvejelser vi gjorde os undervejs (Bjørnholt & Jakobsen, 2020: 216). De abstrakte koder er ligeledes dem, der danner grundlag for den teoretiske ramme i specialet. Kodelisten er organiseret sådan at vi har nogle overordnede hovedkoder og de mindre abstrakte koder som underkoder i et kodehieraki (Bjørnholt & Jakobsen, 2020: 216).

Som beskrevet i afsnit 6.6.2 startede vi med en åben kodningsproces, hvor vi systematisk læste de færdige transskriberinger igennem. Her kodede vi enkelte ord med farver, hvor vi til sidst sammensatte 9 koder vi fandt relevante i forhold til vores problemformulering og videre kodning (bilag 6). Gennem vores kodning var vi bevidste om at fralægge vores forforståelse og lade empirien tale. Til hvert tema skrev vi vores refleksioner ned til videre analyse, på den måde kunne vi hele tiden følge vores tankeproces i den videre kodning. Efter den åbne kodning benyttede vi os af en lukket kodning, hvor vi forsøgte at dykke yderligere ned i tekstmaterialet. Vi fandt her ud af at de temaer vi først havde fået kunne deles yderligere op, så vi endte på fire hovedtemaer og seksten undertemaer i et kodehieraki. Se bilag 6 for slutkodelisten samt kodeliste fra den åbne kodning med farvetemaer. De afsluttende fire hovedtemaer er: offer, hverdagsrutiner, socialt betingede mønstre og legalistisk fokus. Slutkodelisten og de omhandlende temaer vil blive belyst i afsnit 6.6.2.2.

6.6.2.1 Fortolkningskontekst og valideringsfællesskab

Gennem vores kodning har vi haft overvejelser hvilke aktører, også kaldet validerings-fællesskab, der skal kunne vurdere gyldigheden af vores fortolkning, også kaldet fortolkningskontekst (Bjørnholt & Jakobsen, 2020: 218). Vi har valgt at bruge vores informanter som vores validerings-fællesskab, da vi ønsker deres narrativer og udsagn og dermed deres selvforståelse som fortolkningskonteksten (Bjørnholt & Jakobsen, 2020: 218).

6.6.2.2 Temaer

Som gennemgået i ovenstående afsnit har den åbne kodning ledt til ni temaer, som efterfølgende har ført til tolv temaer ved den lukkede kodning i refleksioner baseret på empirien og den derefter udvalgte teori. De ni temaer som er udkommet af den åbne kodning er:

1. Opvækst
2. Psykisk vold offer
3. Psykisk vold krænker
4. Psykisk vold i hverdagen
5. Lovgivning
6. Udfordringer i lovbestemmelsen
7. Sagstilgang
8. Det syn fagprofessionelle har på ofrene
9. Den måde ofrene bliver mødt af fagprofessionelle

Refleksionerne omkring disse temaer er illustreret i bilag 6. Ligeledes er de tolv temaer i den lukkede kodning beskrevet. Den åbne og den lukkede kodning sammensat har ledt til fire hovedtemaer og seksten undertemaer i en slutkodeliste, som kan ses illustreret nedenfor.

Slutkodeliste:

Tema 1	Tema 2	Tema 3	Tema 4
Offer	Hverdagsrutiner	Socialt betingede mønstre	Legalistisk fokus
Skam og skyldfølelse	Fysisk og psykisk vold starter i det små	Køn	Tiltag og indsatser
Ansvar	Anden vold fx fysisk	Forholdet starter	Lovgivning
Tab af selvtillid og selvværd	Fortrængning	Idealisering	Statistik
Isolation	Normalisering af volden		
Tab af netværk	Forelskelse		

Disse hovedtemaer udgør den teoretiske ramme, hvor undertemaerne agerer det organiserende princip i analysen. Undertemaerne er inspireret af voldsspiralens tolv faser i hovedtema 1-3.

Undertemaerne i tema et relaterer sig til et offerperspektiv. Dette hovedtema er blevet kodet baseret på udsagn, begreber mv., der omhandler både det at være et offer, og fraværet af samme. Derudover er undertemaerne kodet ud fra dele af voldsspiralens faser. Tema om skam og skyld indebærer den skam ofrene oftest sidder med i oplevelserne omkring psykisk vold. Derudover får de oftest skyldfølelse og føler at de selv er skyld i den psykiske vold. Temaet om ansvar handler ligeledes om det ansvar de påtager sig sat sammen med ovenstående skyld. I forbindelse med den psykiske vold som ofrene bliver udsat for er der med tiden et tab af selvtillid og selvværd, hvorfor dette også er et tema herunder. Sideløbende med tab af selvtillid og selvværd følger også en større og større isolation fra omgangskredsen. Dette medfører i sidste ende tab af netværk, og isolation og tab af netværk er undertemaer til hovedtemaet offer. Ovenstående refleksioner vedrørende temaer samt hovedtemaet har medført valget af viktimologi som teoretisk ramme. Det er brugbart at anvende netop denne teori til at belyse den del af problemformuleringen, der relaterer sig til informanternes narrativer omhandlende det at være offer.

Undertemaerne i tema to relaterer sig til begivenheder og reguleringen, der sker i vores informanternes hverdag i et forhold præget af psykisk vold. Derfor er hovedtemaet hverdagsrutiner, som er blevet kodet baseret på de ovenstående undertemaer. Undertemaerne som omfatter fysisk og psykisk vold starter i det små indebærer at relationen til voldsudøveren starter og at offeret nu begynder at blive udsat for den psykisk vold. Der kan ligeledes være anden vold inde over som også kan relaterer sig til hverdagsrutinerne. Med den psykisk vold fortrænger ofrene hvad de bliver udsat for og begynder at normalisere volden, hvorfor disse også er undertemaer til hverdagsrutiner. Ovenstående refleksioner vedrørende undertemaerne og hovedtema to har ført til anvendelsen af rutine-aktivitetsteori. Denne teori anses for være relevant, til at kunne belyse de elementer i informanternes narrativer, der omhandler hverdagsrutiner. Derudover har teorien omkring tvingende kontrol vist sig, at være anvendelig for at kunne besvare hvorfor blandt andet mikro-justeringer i voldsofferets narrativer kan anses for værende psykisk vold.

Undertemaerne i tema tre relatere sig til hovedtemaet socialt betingede mønstre. Undertemaet omkring køn er kodet baseret på at det er vores oplevelse gennem empirien at der er en kønsforskel og at den psykisk vold oftest bliver udført af mænd mod kvinder. Den psykiske vold opstår først efter forholdet begynder, hvorfor disse to temaer også er relateret til de

socialt betingede mønstre, idét vi antager at alle individer har nogle socialt betingede mønstre, de bringer med sig ind i en relation. Dette gør sig særligt gældende for vores informant, der har været udsat for psykisk vold af sin forælder. Undertemaet idealisering relaterer sig til de narrativer, der omhandler voldsopfrets egen forståelse af sig selv qua voldsudøverens kontrollerende og dominerende adfærd. Det er eksempelvis hvordan voldsudøverens evne til at overbevise voldsofferet om, at vedkommende både er vrangs forestillende og psykisk syg. Ovenstående refleksioner har ført til anvendelsen af SSSL-modellen, idét denne teoretisk-baserede model, er brugbar til at forstå hvorfor der findes narrativer omhandlende socialt betingede mønstre. Teorien om tvingende kontrol er ligeledes relevant i dette hovedtema, idét den er brugbar til at forstå, hvorfor forskel i køn giver en ubalance i magtforholdet, og dermed et rum til at den psykiske vold kan finde sted.

Hovedtemaet i tema fire omhandler det legalistiske fokus. Dette er kodet på baggrund af de fagprofessionelles informanternes fokus på lovgivningens implementering, hvor der også ses en sammenhæng mellem undertemaerne fra vores informanter, der har været udsat for psykisk vold omhandlende netop lovgivning og mødet med eksempelvis politiet. Under dette tema er der tre undertemaer som relaterer sig til disse narrativer herunder tiltag og indsatser, implementering af lovgivning samt statistik. Hovedtema fire har som nævnt et legalistisk fokus, og inddrager viden fra fagprofessionelle informanter, der har en professionel relation til psykisk vold. Vi har derfor valgt at sammenholde de udsagn, der er kommet ud af interviewene med de narrativer vi har identificeret fra de af vores informanter, der har været udsat for psykisk vold. Refleksionerne relateret til hovedtema 4, har vist sig brugbar at analysere med viktimologi som teoretisk ramme, idét denne teori bidrager til at forstå og belyse om ofre for psykisk vold anses for værende legitime ofre i en legalistisk kontekst.

6.7 Ethiske overvejelser

Når der iværksættes en interviewundersøgelse, vil der altid følge etiske overvejelser med, da det menneskelige samspil i interviewet automatisk vil påvirke informanterne. Derudover vil den viden der produceres påvirke vores forståelse for menneskets vilkår (Kvale & Brinkmann:105).

De etiske overvejelser vi har lagt vægt på er baseret på baggrund af de komplekse forhold, der kan være forbundet med at udforske informanternes private liv (Kvale & Brinkmann:107). Derudover er det et sårbart emne at tale om, da den psykiske vold for mange af informanterne har ført til traumer og psykiske mén, derfor har vi gjort os nogle overvejelser over hvordan informanternes narrativer vil blive formuleret og videregivet i denne undersøgelse for at respektere deres individuelle oplevelser. I denne sammenhæng har vi derfor også benyttet os af fortrolighed og anonymiseret alle de deltagendes navne for at beskytte den enkeltes privatliv (Kvale & Brinkmann, 2015:345)

I relation til ovenstående blev der i interviewsituationen skabt et trygt rum for informanten så han eller hun kunne eksponere deres oplevede narrativer. Vi havde gjort os etiske overvejelser omkring hvorvidt dette rum kunne skabes og var opmærksomme på at lytte anerkendende, være opmærksom på informanten samt vise forståelse og respekt over for det sårbare. Dette for også at gøre det til et trygt rum at forlade så informanten ikke sidder tilbage med en tom følelse fordi informanten har delt sine emotionelle oplevelser og derefter får yderligere psykiske mén (Kvale & Brinkmann, 2015:116). Dette har vi været meget bevidste om og er også derfor vi har inddraget det i det informerede samtykke, så informanten er oplyst om at han eller hun til enhver tid kan trække sig fra undersøgelserne (Kvale & Brinkmann, 2015:116).

Endvidere har vi gjort os etiske overvejelser omkring de asymmetriske magtforhold i interviewundersøgelsen (Kvale & Brinkmann, 2015:55). Dette da interviewet ikke blot er en åben hverdagssamtale mellem ligestillede. Det er os som forskere, der definerer interviewsituationen og beslutter hvilke spørgsmål der skal stilles hvornår og hvorfor. Derudover er interviewet en envejsdialog, hvor vi som forskere stiller spørgsmålene og informantens rolle er at svare (Kvale & Brinkmann, 2015:56). Baseret på dette har vi haft fokus på at følge informantens fortællinger og som nævnt før, og at gøre det til et trygt rum at fortælle sine oplevelser i.

I forhold til de af vores informanter, der har en professionel relation til psykisk vold, har det været vigtigt for os som forskere, at disse interviews anvendes i kontekst af de narrativer ofrene for psykisk vold har. Dette er baseret på, at interviews med fagpersoner ofte kan tillægges en større sandhedsværdi, fordi de netop er autoriteter og har en professionel tilgang til psykisk vold.

Slutteligt har vi gjort os nogle etiske overvejelser omkring det hermeneutiske perspektiv. Dette i henhold til at vores empiriske undersøgelser altid vil bære præg af vores egne forforståelser, selvom vi har været bevidste om disse. Vi vil derfor aldrig kunne være objektive i vores interviewsituationer. Vi har forsøgt at forholde os sagligt samt synliggøre vores valg af metoder, teori samt betydningen for vores fortolkninger, for at mindske vores egen subjektivitet. Dette gør, at vores analyse bliver mere transparent.

6.8 Specialets kvalitetskriterier

I dette afsnit introducerer vi to forsknings kvalitetskriterier; validitet og reliabilitet. Med hjælp af disse kriterier vil vi redegøre for projektets styrke og svagheder i kvaliteten, blandt andet på baggrund af de metodevalg og analysestrategier der blev redegjort for i kapitel 5. Vi har valgt at have forskningskriterier med trods vores kvalitative metodevalg, da vi mener det giver et nuanceret billede af vores tematiske analyseproces samt specialets kvalitet og troværdighed.

6.8.1 Kvalitative forskningskriterier

Spørgsmålet om validitet og reliabilitet er genstand for diskussion inden for forskningsverdenen. Vi har valgt at holde fast i begreberne i dette speciale, ved at tilpasse og beregbsligøre dem i nye variationer, så de får relevans i kontekst af den kvalitative forskning ((Kvale & Brinkmann, 2014: 317). I projektet tager vi udgangspunkt i Kvale og Brinkmanns argumentation for at holde fast i begreberne validitet samt reliabilitet, og stræber ud fra disse kriterier om at styrke specialets samlede kvalitet.

6.8.2 Validitet

Med validitetskriteriet reflekterer vi over i hvilket omfang vores observationer afspejler de studerede fænomener, og om hvorvidt en metode faktisk undersøger det, den har til formål at undersøge (Kvale & Brinkmann, 2014: 318). Vi har styrket projektets validitet ved at:

1. Bruge den kvalitative metode narrativ kriminologi til at belyse vores problemformulering, som lægger vægt på hvilke narrativer ofre for psykisk vold gør brug af, og hvilke temaer, der kan identificeres i disse narrativer. Derudover lægger problemformuleringen også op til at undersøge den legalistiske tilgang og hvordan

denne ræsonnerer med ofrenes narrativer. Den narrative kriminologi, og den tematiske analyse i forlængelse heraf, har netop til formål at studere fortællinger og indholdet af disse fortællinger. Med den kvalitative metode validerer vi også formålet med problemformuleringen; at fremhæve processer og mening fremfor kvantitet og hyppighed (Thagaard, 2012:18).

2. Kode relevante temaer. Dette giver mulighed for en grad af kontrol og struktur, da det medvirker til en mere systematisk indsamling og gennemlæsning af data (Tanggard & Brinkmann, 2015: 525).

6.8.3 Reliabilitet

Reliabilitet relaterer sig til forskningsresultaters konsistens og troværdighed. Reliabilitet handler om, hvorvidt resultatet kan reproducere på andre tidspunkter og af andre forskere (Kvale & Brinkmann, 2014: 318). Gennemsigtighed og eksplicitet er i fokus, idét det sikres at den kvalitative undersøgelses data, fund og fortolkninger opnår den ønskede reliabilitet. Dette gøres ved at være så transparent som muligt gennem undersøgelsens forløb fra start til slut, så det bedst muligt kan genskabes af andre forskere (Riis, 2012: 353).

Vi undersøger et felt, der er relativt nyt i den forstand, at det i Danmark først er i 2019, at psykisk vold er blevet kriminaliseret. På den anden side, er psykisk vold på ingen måde et nyt fænomen, men åbenheden omkring dét, at være offer for psykisk vold er i stigende grad noget, der ser dagens lys, blandt andet i fora på sociale medier. Der eksisterer en lang række viden om hvad psykisk vold er, men ikke ret meget om ofrenes egne fortællinger og narrativer. Vi har udvalgt en række informanter, der har været villige til at dele deres historier, og vores speciale bygger udelukkende på deres fortællinger. Derfor er det kun de præcise fortællinger specialet kan sige noget om. Ved at gøre brug af kodning og identificere en række temaer, mener vi dog, at det er muligt at styrke specialets reliabilitet, da det har været helt tydeligt, at der er mange af de samme temaer, der går igen fra informant til informant. Specialets reliabilitet styrkes ligeledes ved at inddrage viden fra informanter, der har en professionel relation til psykisk vold qua deres arbejde. Dermed bidrager denne gruppe af informanter med viden fra en faglig vinkel, der kan anvendes til at belyse problemformuleringens anden del.

7.0 Teori

Nedenstående teoretiske retninger har vi fundet relevante at inddrage efter at vi har gennemført og gennemgået samtlige interviews med specialets informanter. Vi har via vores kodningsprocess identificeret en række temaer, sammen med den teoretiske ramme udgør analysens organiserende princip. Det er altså vores kodningsprocess, der ligger til grund for nedenstående valg af teorier.

Voldsspiralen anvendes som et teoretisk redskab til at kunne forstå kronologien i de faser et individ gennemgår når vedkommende lever i et psykisk voldeligt forhold. Teorien omkring tvungne kontrol blive anvendt, for at give os som forskere en større teoretisk forståelse af, hvilke mikro justeringer der er indeholdt i det komplekse fænomen psykisk vold. Når vi gennem hele specialet benytter os af ordet *rum* refererer det til det fysiske og psykiske rum informanten udsat for psykisk vold befinder sig i.

Dette speciales problemformulering har ofrenes narrativer i fokus, hvorfor vores teoretiske refleksioner vil tage udgangspunkt i viktimologi, idét vi her beskæftiger os med informanter, der oplever at de har været udsat for en kriminel handling. Viktimologien vil blive brugt til at skabe en teoretisk forståelsesramme til at undersøge, hvorvidt vores informanternes narrativer fortæller noget om dét at være offer.

Rutine aktivitetsteori vil blive anvendt til at begrebsliggøre, hvorfor og hvordan psykisk vold kan opstå i hverdagssituationer og kontekster, der under normale omstændigheder er ganske ufarlige. Ligeledes er rutine aktivitetsteori anvendeligt i forhold til at stille spørgsmålstejn ved, om de heri beskrevet elementer er statiske, eller hvilke ydre faktorer, der kan påvirke elementerne.

SSSL-modellen fra social læringsteori, vil blive brugt til at forstå, hvorfor en af vores informanter er ekstremt bevidst om, hvad hun selv har været udsat for gennem sin opvækst, men på trods af det oplever selv at udøve aspekter af psykisk vold overfor sine egne børn.

Følgende afsnit vil belyse disse teoretiske refleksioner.

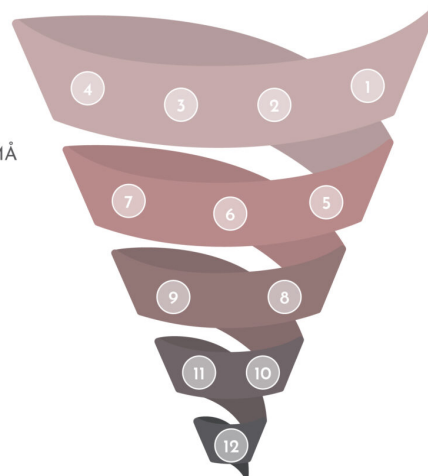
7.1 Voldsspiralen

Teorien bag voldsspiralen vil blive anvendt til at besvare spørgsmål, der relaterer sig til hvorfor vores informanter, der er udsat for psykisk vold, oplever at det er svært at forlade eller bryde kontakten til den, der udsætter dem for den pågældende psykiske vold. Ligeledes kan voldsspiralen bidrage til en forståelse af, hvorfor informanterne ikke nødvendigvis har en forståelse for, at de lever i et psykisk voldeligt forhold, mens forholdet står på.

Voldsspiralen er en teori, der søger at definere vold i parforhold som en process, og er udviklet af Eva Lundgren, der er professor i sociologi (Jensen & Nielsen, 2005: 46). Indeholdt i denne process er der elementer, der afhængigt og uafhængigt af hinanden, gør volden til dynamisk hændelsesforløb, der kan have enorme konsekvenser for den voldsramte kvinde (Ibid). En af de vigtigste elementer i voldsprocessen eller voldsspiralen, er at volden normaliseres - både for voldsudøver og for voldsoffer. På den måde kommer volden til at opleves som en naturlig og integreret del af livet og hverdagen (ibid). Lundgren mener, at både voldsudøveren og voldsofferet udvikler strategier for at leve i et parforhold præget af vold (ibid). For voldsudøveren drejer det sig om kontrolstrategier, der sikrer at fastholde voldsofferet i det voldelige forhold; udøvelse af kontrolleret vold over for offeret, isolation af offeret, og skift mellem ømhed og vold. For voldsofferet drejer det sig om tilpasningsstrategier, der muliggør dét, at leve i et voldelige parforhold: fortrængning eller bagatellisering af volden, forskydelse af opfattelsen af voldsudøverens adfærd (fra voldelige til normal) og isolation fra omverdenen.

Voldsspiralen er illustreret herunder:

1. FORHOLDET STARTER
2. FORELSKELSE
3. IDEALISERING
4. FYSISK OG PSYKISK VOLD STARTER I DET SMÅ
5. EVT. ANDEN VOLD, F.EKS. FYSISK
6. FORTRÆNGNING
7. NORMALISERING AF VOLDEN
8. SKAM OG SKYLDFØLELSE
9. ANSVAR
10. TAB AF SELVTILLID OG SELVVÆRD
11. ISOLATION
12. TAB AF NETVÆRK

(Ellested krisecenter, s.d.)

Voldsspiralen anvendes på mange krise- og kvindecentre i Danmark, og bliver blandt andet brugt som et redskab til at visualisere den process ofre har været udsat for. Voldsspiralens tolv faser vil ydermere blive anvendt som redskab i analysen af specialets empiri, til at illustrere hvorvidt, der kan ses en sammenhæng mellem ofre for psykisk volds narrativer og de pågældende faser.

7.2 Tvingende kontrol

I forskning inden for psykisk vold tales der om coercive control, der er et begreb introduceret af Evan Stark (2009) i *“Coercive control: the entrapment of women in personal life”*. Coercive control oversættes til tvingende kontrol på dansk, og er den term, der vil blive anvendt gennem specialet. Ifølge Stark indeholder tvingende elementer af kidnapning, stalking og chikane, hvor gerningsmanden aktivt og forsætligt udsætter sit offer for en række kriminelle handlinger. Disse handlinger involverer både nedgørelse, isolering, dominering, udnyttelse og psykiske skader. (Stark, 2009: 200). Denne kontrol foregår sjældent i et rum over nogle dage, men rækker ud i voldsofferets sociale rum og længere perioder. Stark understreger også, at tvingende har stor indflydelse på ofrets psykiske og fysiske integritet (Stark, 2009: 202). Starks teori om tvingende kontrol er ligeledes et problem, der relaterer sig til overskridelsen af nogle af de basale rettigheder man har som individ, og teorien har blandt andet dannet grundlag for implementering af ny lovgivning i Wales og England inden for

deres ækvivalent til psykisk vold (Weiner, 2020: 159). Med teorien omhandlende tvingende kontrol bliver de voldelige handlinger og magtdynamikker, der finder sted i nære relationer begrebsliggjort. Dermed kan teoriens anvendes til at forstå de mekanismer, der gør sig gældende i psykisk vold, og dermed bidrage til besvarelse af specialets problemformulering omhandlende hvilke narrativer ofre for psykisk vold har. Starks teori er særlig anvendelig, fordi den beskriver hvordan tvingende kontrol er noget der foregår i voldsofferets hverdag, og indeholder mange mikro-reguleringer af offerets liv, der isoleret set ikke vil udgøre skadelige handlinger. Disse mikro-reguleringer er blot et element af mange, vi har identificeret i vores informanternes narrativer.

7.3 Viktimologi

Viktimologi er en disciplin under kriminologien, der beskæftiger sig med ofre for forbrydelser. Viktimologi blev grundlagt som en bio-psyko-social videnskab af SMendelsohn (2013), hvor han forsøgte at undersøge drab-ofres baggrunde samt voldtægtsfres adfærd. Mendelsohn beskriver viktimologi som *"læren om ofret"* (Nielsen, 2013:101). Ifølge den canadiske kriminolog Ezzat A. Fattah er formålet med teoretisk viktimologi, at skabe en forståelse for hvorfor nogle individer er i større risiko for at blive ofre for bestemte forbrydelser (Nielsen & Snarre, 1998: 24). Kulturelle og samfundsmæssige etablerede stereotyper er i høj grad med til at skabe forbrydere og ofre, og dermed er holdninger rettet herimod også afhængige af, om disse passer ind i de etablerede forestillinger (Nielsen & Snarre: 1998: 30). Den norske kriminolog og sociolog Nils Christie beskriver *"de ideelle ofre"*, der kan bruges til at forklare disse samfundsmæssige mekanismer. Her bliver en lille, ældre dame status af ideelt offer fordi;

1. Offeret er svagt. Syge, ældre eller meget unge personer er især velegnede til at blive beskrevet som ideelle ofre
2. Offeret gennemførte et respektabelt arbejde
3. Offeret var på et sted, hvor det ikke kan bebrejdes for at være
4. Gerningsmanden er stor eller/og ond
5. Gerningsmanden er ukendt, og har ingen personlige relationer til offeret (Christie, 1986: 19)

Christie udpeger altså de personer, som af samfundet bliver anset for at være et ideelt offer (Christie, 1989: 18). På baggrund af en række refleksioner omkring kvinder fanget i voldelige ægteskaber konkluderer Christie, at der findes et sjette kriterium for, hvornår et individ anses for at være et ideelt offer:

“A condition, number six, for being an ideal victim, is thus that you are powerful enough to make your case known and successfully claim the status of an ideal victim. Or alternatively, that you are not opposed by so strong counter-powers that you cannot be heard” (Christie, 1989: 21).

Ovenstående teoretiske refleksioner kombineret med Christies teori om det ideelle offer, er altså brugbar i nærværende speciale, til at spørge hvorfor ofre for psykisk vold ikke anser sig selv som ofre, og hvorfor politiet har udfordringer med at håndtere denne type af ofre i en juridisk kontekst. Ligeledes kan teorien stille spørgsmålstejn ved, om hvorvidt der er ydre faktorer, der gør, at vores informanter i analysens del 1, er blevet eller ikke er blevet defineret som ofre af deres netværk og det omkringliggende samfund.

Forskning omhandlende begrebet *“victim precipitation”*, peger på, at ofrene for forbrydelser som drab, voldtægt og røveri, alle sammen har det til fælles, at ofrene selv har en del af skylden i, at de er ofre for den pågældende forbrydelse (b.la. Amir, 1971 og Svalastogas, 1961). Kurt Wies og Sandra Weis (1975) var nogle af de første til at kritisere begrebet *“victim precipitation”*, ved at sammenligne denne kedelige tendens til at pålægge ofrene skyld og ansvar, med den kapitalistiske verdens tilbøjelighed til at mene, at ofrene selv har været ude om det (Nielsen & Snarre, 1998: 41).

I forlængelse af ovenstående har Lamb (1996) haft et fokus på *victim-blaming*. Victim blaming omhandler hvordan gerningsmænd tildeler deres ofre skylden for overgrebene (Rock, 2018:38). I de senere år og i relation til den stadig større mediedækning, opleves det at victim-blaming er maksimeret så det nu ikke længere er gerningsmændene der tildeler ofrene skylden, men også det omkringliggende netværk samt det moderne samfund.

Ovenstående teoretiske refleksioner kan i dette speciale bidrage til en øget forståelse af, hvorfor specialets informanter ikke nødvendigvis har oplevet sig selv som ofre. Problemet

kan altså muligvis findes i det strukturelle, hvor det er samfundets normer og værdier, der definerer, hvem der må føle sig som ofre.

7.4 Rutine-aktivitetsteori

I 1970'erne i USA blev Rutine-aktivitetsteorien udarbejdet. Der er forskellige elementer som skal finde sted i teorien. Før en kriminel handling kan finde sted skal der som minimum være tre elementer til stede:

1. En motiveret gerningsmand
2. Et passende offer
3. Manglende kapable vogtere

Derudover skal muligheden for at den kriminelle handling finder sted være influeret af dagligdagens rutiner eksempelvis på arbejdet, i hjemmet eller handlinger samt aktiviteter som udføres i fritiden (Cohen et al., 2018: 402).

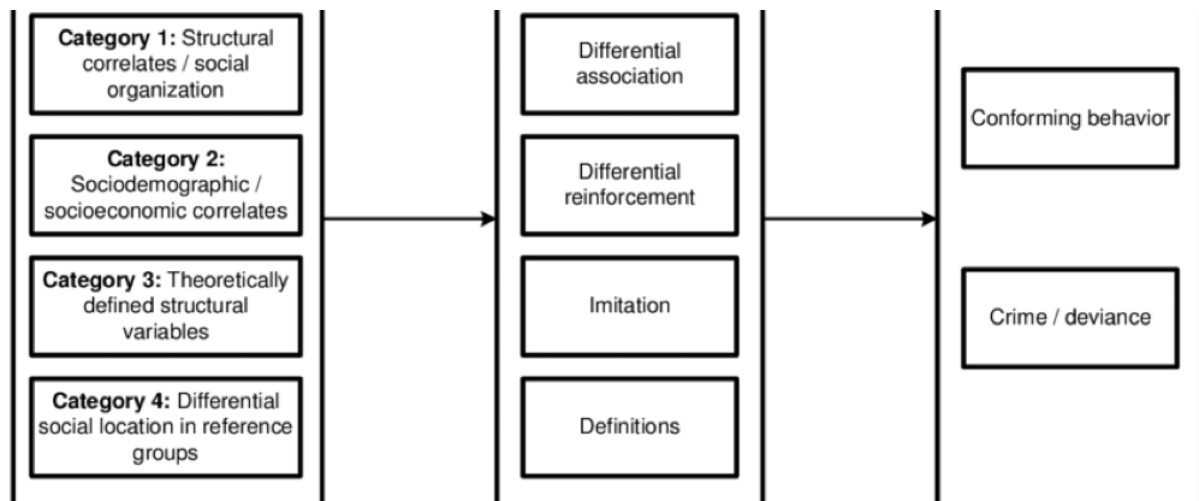
Teorien fokuserer dermed på muligheden for at kriminelle handlinger opstår samt at disse ikke kan opstå hvis der ikke er en mulighed for dette (Cohen et al., 2018:402). Cohen og Felson (2018) argumenterer for at de ændrede daglige rutiner gennem årtierne kan forklare at nogle befolkningsgrupper opleves som værende mere udsat for viktimisering end andre. Et eksempel heraf kan være at siden 1970'erne er flere kvinder kommet på arbejdsmarkedet frem for hjemmegående og er dermed blevet en mere udsat gruppe for kriminalitet (Cohen et al., 2018: 404).

Ovenstående teori kommer ligeledes til at danne ramme for en forståelse af hvordan den psykiske vold opstår, og hvordan den kan finde sted både i det fysiske rum, men ligeledes i det psykiske rum. Ligeledes er det relevant at undersøge, hvorvidt de tre opstillede elementer i teorien er statiske eller flydende elementer, og hvad der eventuelt kan have en påvirkning herpå.

7.5 Social Structure and Social Learning Model (SSSL-model)

Akers (1985) har udarbejdet en udvidet social læringsteori, der er inspireret af Sutherlands teori (Sutherland & Cressey, 1970) omhandlende individets påvirkning af de sociale miljøer,

som den enkelte indgår i. Akers argumenterer ligesom Sutherland for, at vi som individer interagerer socialt og det er gennem denne interaktion samt eksponering at indlæringen til kriminel adfærd opstår (Akers, 2014:79). Det er afgørende om det enkelte individ modtager belønning eller straf for den afvigende samt kriminelle adfærd. Hvis den enkelte modtager belønning for sine afvigende handlinger vil risikoen for kriminel adfærd øges, hvor en straf vil formindske risikoen (Akers, 2014: 81).

Akers har implementeret ovenstående model, hvor det forudsættes at de forskellige strukturelle faktorer har en indirekte bemærkelse for det enkelte individs adfærd (Akers, 2014:85). I modellen opereres der med fire forskellige sociale strukturelle faktorer.

1. Differentiel social organisation (de strukturelle sammenhænge af kriminel adfærd i samfundet, som har en betydning for afvigende adfærd).
2. Differentiel placering i den sociale struktur (socio-demografiske samt socioøkonomiske faktorer)
3. Teoretisk definerede strukturelle variable (teoretiske aspekter, som benyttes til at opnå en forståelse for kriminel adfærd).
4. Differentiel social placering (den enkeltes sociale interaktion i grupper både primære og sekundære) (Akers, 2014: 85).

Ovenstående sociale strukturelle faktorer påvirker følgende fire læringsfaktorer:

1. **Differential associations:** Differentielle associationer relaterer sig til den process, hvor individet er eksponeret for normative definitioner, der ser enten positivt eller negativt på afvigende adfærd. I denne process er det oftest venner og familie, der

har den største indflydelse på individets udsathed for at adoptere den afvigende adfærd (Akers, 2014: 142).

2. **Differentiel forstærkning:** Differentiel forstærkning omhandler balancen mellem den forventede straf eller belønning og den faktiske straf eller belønning. Gentagende kriminelle handlinger maksimeres ved positiv forstærkning og minimeres ved den negative forstærkning (Akers, 2014:83).
3. **Definitioner:** Definitioner referer til de holdninger det enkelte individ oplever, som pejler denne til specifikke handlinger, eksempelvis positive holdninger omkring kriminel adfærd (Akers, 2014: 140).
4. **Imitation:** Imitation omhandler det enkeltes individs engagement overfor observationer af andres kriminelle samt afvigende adfærd (Akers, 2014: 83).

Læringsfaktorerne har også en betydning for det enkeltes individ adfærd. Disse læringsfaktorer er de mest relevante i relation til betydnings-processen, hvor ovenstående sociale strukturelle faktorer har forskellige påvirkninger på individet baseret på det enkelte byområde eller land (Akers, 2014: 86). Ovenstående faktorer vurderes at være en bagvedliggende proces i det enkelte individs læringshistorie omkring hvorvidt kriminelle handlinger samt afvigende adfærd vil opstå eller ej (Akers, 2014: 84).

I nærværende speciale vil SSSL-modellen blive anvendt i analysen til at forklare, hvorfor vores informant, der har været udsat for psykisk vold af sin mor gennem hele sin opvækst, oplever sig selv udføre samme afvigende adfærd overfor sine børn. Denne teoretiske analyse er vigtig, idét den bidrager til at forstå informanten Grys narrativ omhandlende socialt betingede mønstre.

8.0 Analysetilgang

Vi har valgt at tage udgangspunkt i Kvale og Brinkmanns tre niveauer indenfor analysetilgang til brug i vores analyse (Kvale et al, 2015: 279). De tre niveauer der opereres med er: selvforståelse, kritisk-commonsense-forståelse og teoretisk forståelse. Citaterne fra informanternes fortællinger skal forstås ud fra disse tre niveauer, hvor citaterne udgør informanternes egen selvforståelse, hvor vi derefter beskriver vores egen forståelse af citatet og det respektive udsagn fra informanten. Dernæst sætter vi informanternes selvforståelse i et større perspektiv som vi ønsker skal give en mere nuanceret forståelsesramme (Kvale et al.,

2015:280). Her vil vi gå dybere ind i citaterne og fortolke samt inddrage yderligere forskning om det pågældende indhold. Afslutningsvis vil vi inddrage en teoretisk ramme baseret på kapitel 7.0. Teorien vil benyttes til at underbygge vores fortolkning og give en forståelse af den indsamlede empiri.

9.0 Analyse del 1 - Ofrenes narrativer om forholdet

9.0.1 Analyse struktur

Specialets empiriske analyse består af del 1 og del 2. Analysens del 1 omhandler de af ofrenes narrativer, der relaterer sig til selve forholdet, og de elementer, der er relevante at uddybe i relation til specialets problemformulering. Analysens del 2 omhandler de af ofrenes narrativer, der relaterer sig til et legalistisk perspektiv, og vil inddrage fagprofessionelle informanter, der har en professionel relation til arbejdet med psykisk vold. Disse informanters udsagn og voldsafrenes narrativer, der omhandler legalistiske refleksioner, vil blive anvendt til at besvare problemformuleringens anden del.

Vi har valgt at strukturere den empiriske analyse del 1 ud fra en tidsmæssig kronologi. Det valg har vi taget, da det giver læseren får et indblik i den udvikling, der sker i løbet af den tid forholdet og dermed den psykiske vold står på. Det er dog uundgåeligt, at informanternes fortællinger svæver i rum og tid, og dermed vil kronologien til tider blive udfordret. Vi har dog valgt at bibeholde den overordnede kronologi, med respekt for informanternes narrativer, så det er netop narrativerne, der bliver styrende. Samtidig vil vi forsøge at gå igennem de forskellige faser af voldsspiralen, idét de har vist sig, at harmonere med den overordnede tidsmæssige kronologi vi har struktureret analysen ud fra. De kommende afsnit vil afspejle de forskellige faser i voldsspiralen, sammen med narrativerne omhandlende hovedtema et, to og tre; offer, hverdagsrutiner og socialt betinget mønstre.

Den empiriske analyse del 2 er struktureret således, at informanten Helle, der er psykoterapeuts udsagn vil blive analyseret, hvorfra analysen overgår til et rent legalistisk fokus med udsagn fra informanter fra hhv. politiet og det specialiserede team. Disse udsagn vil blive analyseret og sammenholdt med de af vores informanters narrativer der omhandler hovedtema fire; legalistisk fokus.

9.1 Forholdet starter

Følgende afsnit indeholder en empirisk analyse af de af vores informanternes narrativer, der relaterer sig til hovedtema to - hverdagsrutiner. Her vil narrativerne omhandle den første tid i forholdet blive udfoldet og analyseret.

9.1.1 Forelskelse og idealisering

Vores informanter, der har været udsat for psykisk vold af deres daværende partnere, har alle det tilfælles, at de har oplevet den første tid sammen med pågældende partnere som værende fantastisk og fortryllende. 5 ud af 6 informanter fortæller også, at de enten flytter sammen med deres partner eller bliver gift med deres partner meget hurtigt efter deres første møde. Hanne beskriver forløbet fra første møde med sin daværende mand til at de er gift: *“Vi møder hinanden i 2012.. og blev gift ret hurtigt.. altså det.. han frier til mig i december 2012 og så blev vi gift i april 2013, så det gik ligesom ret stærkt”* (Hanne, 2022, 3:55). Hanne fortæller altså også her, at hun retrospektivt synes, at det gik ret stærkt. Hun fortæller ligeledes, at hun havde nogle veninder, der var bekymrede for, om forholdet gik for hurtigt. Til den bekymring er Hannes svar *“Men jeg var jo forelsket..”* (Hanne, 2022: 4:09). Kort tid efter brylluppet flytter Hanne til Bangkok i en lille lejlighed sammen med sin mand. Hanne fortæller at flytningen sker på mandens initiativ, og at *“(...) jeg synes det gik lidt stærkt, men jeg endte med at sige ja til det”* (Hanne, 2022: 6:01).

Hannes narrativ indeholder altså elementer af forelskelse og store følelser, men ligeledes elementer af tvivl. Hanne fortæller i ovenstående hvordan hun oplevede, at på trods af at hun havde en følelse af, at flytningen gik stærkt, så ender hun med at sige ja til at flytte til den anden ende af verden sammen med en mand - alt sammen kort tid efter de har mødt hinanden. Hanne beskriver i ovenstående citat, at hun *“endte med at sige ja til det”*. Allerede her i forholdets spæde start oplever Hanne altså noget, der kan ræsonnere med et skævt magtforhold, hvor manden bliver den dominerende, og hans valg og ønsker ender med at blive Hannes ønsker. Dette taler ind i tvingende kontrol teori, hvor det mandlige og det kvindelige køn som udgangspunkt anses som værende det stærke og det svage køn. Det kan også være en ganske uskyldig situation, hvor Hanne og hendes mand har vejet for og i mod at flytte til Thailand, men pointen er, at Hanne i dette tilfælde ender med at gøre noget, hun ikke er helt klar over om hun har lyst til. Det hvor det bliver interessant, særligt set i forhold til tvingende kontrol teori, er når der opstår mange af denne type dilemmaer, hvor voldsofferet til

sidst er blevet manipuleret tilpas meget til, at det udelukkende er voldsudøverens ønsker der bliver opfyldt og behov der bliver efterlevet. Hanne har ligeledes haft en omgangskreds og nogle tætte veninder, der har stillet sig undrende overfor, hvorfor tingene i Hannes forhold skulle gå så stærkt. Hanne beskriver, hvordan hun selv havde en snert af bekymring vedrørende både brylluppet og flytningen, men hvordan hun nærmest forkaster bekymringen med det argument, at hun er forelsket.

Som beskrevet i afsnit 7.4 er dagligdagsrutiner en afgørende faktor for at en kriminel handling kan finde sted. Rutine-aktivitetsteorien forklarer hvordan en strukturel ændring i dagligdags mønstre kan medføre øget risiko for kriminalitet, såfremt de tre følgende betingelser er opfyldt; (1) en motiveret gerningsmand, (2) et passende offer, (3) fraværet af kapable vogtere (Cohen et al., 2018: 402). Rutine-aktivitets teorien kan i denne kontekst være relevant til at besvare, hvorfor en strukturel ændring i Hannes hverdag gør hende til et passende offer for en kriminel handling og hvem der i Hannes narrativ er hendes kapable vogtere. Hannes fortælling er et eksempel på, hvordan en ændring i dagligdags mønstre, gør at hun kommer i en situation, hvor hun er mere udsat for at en kriminel handling bliver begået mod hende. I Hannes tilfælde bliver hun taget ud af sin dagligdag hjemme i Danmark, hvor hun har venner og familie omkring hende, der udgør kapable vogtere. Idét hun bliver isoleret fra netværk og nu befinder sig et sted, hvor det meste af hendes tid foregår i en lejlighed alene eller sammen med sin mand, er hun nu et passende offer. Her bliver der altså skabt et rum, hvor den psykiske vold kan finde sted.

Marianne, der indleder et forhold med sin nabo, beskriver at deres første samtale om rengøring af fælles toilettet på bagtrappen går så godt, at den varer i nærheden af 4 timer, hvor de taler om alt mellem himmel og jord. Marianne oplever deres forelskelse intens og stormfuld. Manden flytter ind da hans lejekontrakt udløber, og de er hurtigt etableret som par. Marianne beskriver starten af deres forhold som:

“(...) et eventyr og.. som man kan blive forført af, så han gav meget hurtigt sådan ligesom udtryk for, at han ville det hele.. og jeg havde på det tidspunkt meget brug for at drømme mig lidt væk, så det var jo fantastisk at vi kunne have den her romantiske rejse sammen” (Marianne, 2022: 9:48).

Mariannes narrativ indeholder også elementer, der relaterer sig til forelskelse. Marianne er på tidspunktet for mødet med sin daværende mand i en sårbar situation, hvor hun har brug for at drømme sig væk. Marianne fortæller i ovenstående, at hun nærmest har gået og ventet på, at der dukkede en mand op, hun kunne have et romantisk forhold med. Dermed er Marianne i en position, hvor hun nærmest higer efter forelskelsen, og dét at blive forført. Netop den stormende forelskelse og følelsen af at blive forført går igen i 5 ud af 6 af vores informanternes narrativer. Det er dermed en væsentlig karakteristika for de forhold vores informanter beskriver. Marianne har ønsket sig en partner, hun kunne dele en romantisk rejse med, og idét hun møder en mand, der er villig til at give hende præcis dette, indleder hun et forhold med manden. En af de kriterier, der skal opfyldes for at man ifølge både den juridiske og den socialfaglige definition, kan være udsat for psykisk vold, er at man skal være i en nær relation med vedkommende der udøver den psykiske vold. Det kriterie opfylder Marianne, da hun har indledt et romantisk forhold til sin daværende mand. Ifølge rutine aktivitetsteorien skal gerningsmanden være motiveret til eller for at begå en kriminel handling (Cohen et al., 2018: 402). Vores empiri indeholder udelukkende Mariannes retrospektive fortælling af den oplevelse hun har haft og de følelser hun har gennemlevet. Derfor kan vi ikke ud fra vores empiri analysere, hvorvidt Mariannes mand har været motiveret til at udsætte Marianne for psykisk vold. Vi kan dog analysere, at Marianne har været et passende offer for en forbrydelse, da hun ikke har haft kapable vogtere omkring sig til at beskytte hende mod den kriminelle handling hun fortæller at hun har oplevet. Vi kan ligeledes sige, at dét at manden flytter ind hos Marianne gør, at der bliver skabt et rum, hvor den kriminelle handling kan finde sted. Lejligheden er altså et sted hvor kun Marianne og manden befinder sig, og der er dermed ingen tilstedeværelse af kapable vogtere i netop dét rum.

Forskellen på Hanne og Mariannes narrativer, er at Marianne hurtigt følte et afhængighedsforhold til sin mand, da hun selv beskriver, at han gav hende præcis dét, hun havde brug for i øjeblikket - nemlig en mulighed for at drømme sig væk ind i en forelskelse. Derfor kunne den psykiske vold i Mariannes tilfælde finde sted i det, der bliver parrets fælles hjem. I Hannes tilfælde er hun i starten lidt tilbageholdende med at "give efter" for sin mands ønsker om at rejse til Bangkok og bosætte sig der. Man kan argumentere for, at det er opholdet der, der i første omgang gør at Hanne bliver et passende offer, hvilket hun ikke nødvendigvis havde været hvis hun var blevet boende i Danmark.

Overordnet set kan man argumentere, at alle vores informanter, der har oplevet psykisk vold fra en daværende partner, har gennemgået en strukturel ændring i deres dagligdags rutiner og mønstre, idét 6 ud af 7 informanter har boet sammen med deres voldsudøver. Det er der som sådan ikke noget unormalt i, det er normen for stort set alle par i en romantisk relation. For vores informanter, er det dog netop de ændringer, der har gjort, at de er blevet udsat for den psykiske vold. Rutine aktivitetsteorien tager udgangspunkt i, at en kriminel handling finder sted, når eksempelvis et hus bliver efterladt fordi beboerne tager på arbejde, og dermed bliver et rum uden kapable vogtere, men i tilfældet med psykisk vold, er det netop hjemmet, der bliver et rum, hvor den psykisk vold kan finde sted. Individene der opholder sig i hjemmet udgør hhv. den motiverede gerningsmand og det passende offer. Forskellen er altså, at det passende offer traditionelt set ifølge rutine aktivitetsteorien ikke befinder sig i hjemmet, når den kriminelle handling finder sted, hvilket bliver tilfældet i sager om psykisk vold begået af en partner mod en anden. I nærværende speciale vender vi altså Cohen og Felsons teori lidt på hovedet, idét vi anser hjemmet for værende et afgørende rum for at den kriminelle handling finder sted.

Ovenstående analyse har vist, at vores informanter har oplevet den første tid som stormfuld og ekstatisk. Men hvad sker der efter stormen har lagt sig, og hvordan hvilke konsekvenser har været afledt af, at være involveret i et intenst kærlighedsforhold med en person, der ikke agerer efter samme normer og standarder for sunde relationer som ofrene selv?

9.1.2 Normalisering af volden

Fælles for alle vores informanter er, at de ikke har været klar over, hvad det er de har været udsat for, mens det har stået på, idét volden er blevet normaliseret i deres hverdag.

Flere af vores informanter fortæller, at de har oplevet at blive både psykisk og fysisk syge i perioder af deres forhold. Derudover fortæller flere af vores informanter også, hvordan den psykiske vold ikke nødvendigvis foregik i begyndelsen af forholdet, men langsomt tog til i grad og styrke jo længere tid forholdet varede. Dette har medført at vores informanter gradvist er blevet vænnet til at den psykiske vold finder sted, og er blevet en del af det "normale". Informanten Cecilie fortæller, hvordan hun gradvist ændrede mange ting i sit liv, blandt andet hvordan hun gik klædt og hvem hun omgikkes med. Faktisk fortæller Cecilie, at hun blev mere eller mindre isoleret fra sine venner og familie.

“Jeg har altid set mig selv som værende meget selvstændig og sådan fornuftig, og det hører man jo også tit folk sige der kommer i den der situation, men det var bare sådan det der med at det hele skete sådan lidt gradvist tror jeg, at han fik bare sådan.. at det blev.. Det kom bare sådan stille og roligt” (Cecilie, 2022: 04:48)

For Cecilie opleves den psykiske vold altså retrospektivt som noget hun ikke var klar over fandt sted på det pågældende tidspunkt, fordi det skete gradvist. Cecilie fortæller ligeledes, at hun føler at hun blev hjernevasket, idét hun ikke kan forklare hvordan ændringen i hendes adfærd konkret er fundet sted (Cecilie, 2022: 05:04). Cecilie oplever altså, at den psykiske vold langsomt bliver en faktor, der bliver en normaliseret del af hendes hverdag og hendes forhold med sin daværende kæreste.

Det informant Cecilie oplever resonerer med begrebet tvingende kontrol (Stark, 2009: 198). Cecilie er i løbet af sit forhold med sin ekskæreste udsat for en række handlinger, herunder isolering fra venner og familie, og udpræget dominans, i forhold til at få dikteret hvordan hun skal gå klædt, og hvad hun skal bruge sin tid på. Cecilie fortæller at hun oplever forholdet som en form for hjernevask, og hun ender med at udvikle en alvorlig spiseforstyrrelse: *“Det førte faktisk til, at jeg udviklede en spiseforstyrrelse, og jeg tabte mig rigtig, rigtig meget på kort tid”* (Cecilie, 2022: 25:48). Cecilie psykiske integritet er skadet af det psykiske voldelige forhold og hendes selvværd bliver langsomt nedbrudt. Cecilies spiseforstyrrelse bliver et symptom på hendes psykiske tilstand. Cecilie forklarer, at hun udviklede spiseforstyrrelsen efter en periode, hvor hun havde følt sig stresset: *“Altså hele den her stressperiode som jeg havde. Hvor øh.. han truede mig med selvmord, og hvor jeg prøvede at leve et dobbeltliv over for mine forældre og venner og ham og sådan noget”* (Cecilie, 2022: 25:38). Cecilie er altså udsat for et massivt pres af sin kæreste, der kan ses som en udnyttelse af Cecilies forelskelse i ham, som han bruger til at kontrollere hende og dominere hende, således at han fastholder hende i forholdet. I ovenstående citat forklarer Cecilie også, at hun forsøgte at skjule sine oplevelser fra sin familie og venner. Det kan anses som et tegn på, at Cecilie har været bevidst om, at det hun oplevede i sit forhold ikke var normalt, og at hendes venner og familie måske ville forsøge at få hende til at forlade sin kæreste. Cecilies selvværd er blevet langsomt nedbrudt af den usunde relation hun lever i, og dermed kan hun opleve ikke at have det fysiske eller mentale overskud det kræver, at se realiteterne i øjnene. Cecilie oplever, at hun tager mere hensyn til sin kærestes ve og vel end til sit eget: *“ (...) der var der en episode hvor at jeg sådan lidt var sammen med ham af ren og*

skær.. fordi at jeg var bange for hvad han hvordan han ville reagere hvis jeg sagde nej” (Cecilie: 2022: 15:03). Med dette citat fortæller Cecilie, hvordan hun faktisk havde forsøgt at forlade sin daværende kæreste, men at hun stadig var bange for hans reaktion, hvis hun modsatte sig ham. Dette kan anses som værende et tydeligt tegn på, at Cecilies kæreste har så meget kontrol over Cecilie, at hun gør hvad hun kan for at opfylde hans behov frem for sine egne.

En anden af vores informanter, der også er udsat for tvingende kontrol, er Marie. Marie fortæller, at hendes mand er meget dominerende i deres forhold og opstiller forskellige regler for hvad Marie må, og hvad han må. Marie fortæller at hun accepterer betingelserne for forholdet, da: *“(...) det er fordi han er usikker, og det er fordi han er bange for at miste mig, og det kan jeg sagtens leve med* (Marie, 2022: 02:44). Marie beskriver endvidere, at hendes mand er meget jaloux og kontrollerende over for hende. Hendes mand vil have indsigt i Maries SMS-korrespondance med venner, familie og kollegaer, ligesom han også kræver at have adgang til hende sociale mediekonti. Marie beskriver hvordan hun advarer sine veninder mod at skrive til hende via Facebook og på SMS: *“Der har jeg sagt til mine veninder, at de må ikke.. skrive noget til mig, som de ikke ønsker x ved, hvis vi snakker om det, så skal vi ringe sammen eller mødes”* (Marie, 2022: 42:24). Igen forsvarer Marie denne kontrollerende og grænseoverskridende adfærd med, at manden er usikker og bange for at miste hende. Desuden beskriver Marie sit lange forhold med manden som fyldt med usikkerhed, tvivl og manglende tillid, idét Maries mand flere gange har forladt hende og deres fælles børn til fordel for andre kvinder, ligesom han gentagne gange har været Marie utro. Denne adfærd er ekstremt nedværdigende og skadelig for Marie, og den resulterer i sygdom for Marie: *“Jeg, men, men jeg var helt.. derude, hvor jeg var begyndt at få.. migræneanfald og.. altså ondt omkring hjertet og har været indlagt for det også altså”* (Marie, 2022: 56:53). Maries selvværd er ligesom vores informant Cecilies nedbrudt efter den lange periode med kontrollerende og dominerende adfærd fra hendes mand. Det Marie beskriver kan meget vel anses som værende et tydeligt tegn på, at hendes krop forsøger at fortælle hende, at det hun lever i ikke er sundt for hende.

Vores informanters narrativer indeholder alle fortællinger om grænseoverskridende, nedbrydende og ødelæggende adfærd, der stadig påvirker dem lang tid efter forholdet med pågældende partner er afsluttet. Disse narrativer ræsonnerer med begrebet tvingende kontrol,

idét det kan ses som mikro-reguleringer af offerets liv, der ender med at yde stor skade på selvtillid og selvværd.

9.2 Forholdet udvikler sig

Dette afsnit vil analysere informanternes narrativer, der relaterer sig til udviklingen i forholdet samt hvilke refleksioner og overvejelser informanterne har gjort sig om deres tid i de pågældende relationer.

9.2.1 Skyld og skam

Alle vores informanter fortæller, at de ser sig selv bære en del af skylden og ansvaret for den psykiske vold. *“Jeg troede, at det var mig, det skyldtes. Fordi at han havde været meget sådan.. Du har vist brug for hjælp.. og skal du ikke lige snakke med en psykolog..”* (Hanne, 2022: 4:53). Hanne oplever, at hun selv bliver overbevist om, at hun har brug for professionel hjælp, til at håndtere sine problemer. På samme tid, medfører hendes daværende mands opførsel og adfærd, at Hanne føler, at det må være hendes egen skyld, at han agerer netop sådan overfor hende. Hanne sidder altså nu tilbage med en fortælling, hvor det primært har været selvforskyldt, at hun har været udsat for den psykiske vold. Hanne har ikke længere den opfattelse, at den psykiske vold skyldtes hende selv. Men retrospektivt er det en væsentlig faktor i Hannes narrativ om dét, der skete og udspillede sig mens hun var i et forhold med sin daværende mand. Det Hanne bliver udsat for kan opleves som victim precipitation. Hendes daværende mand forsøger at tillægge hende skylden i pågældende hændelse ved at udtale sig om at det er hende, som har behov for hjælp frem for sig selv. Dette taler ind i Starks teori om tvingende kontrol (Stark, 2009:198), hvor Hannes mand forsøger at opretholde kontrollen over situationen og derefter vende det mod Hanne så hun får en følelse af at hun er gerningspersonen og ikke ofret. Derudover kan vi argumentere for at han udsætter Hanne noget, der ræsonnerer med begrebet victim-blaming, hvor han tildeler Hanne skylden for hans nedværdigende handlinger. En anden af vores informanter som selv tillægger sig skyldfølelsen er Gry.

“Altså i dag har jeg meget svært ved at fralægge mig den her skyldfølelse, som jeg inderligt føler, fordi jeg er vokset op med det her. Så det er meget meget svært for mig at lægge det fra mig. Det er det. Det er sådan en indgroet vane, at åh nej, jeg er nødt til at gøre et eller andet for at gøre min mor glad igen. Det er min skyld at hun er sur” (Gry, 2022: 9:54).

Gry har været udsat for den psykiske vold af sin mor så længe at det har haft store konsekvenser for hende efterfølgende. Det faktum at hun har været udsat for psykisk vold gennem hele sin opvækst har gjort at hun altid skal være i beredskab og aldrig har følt sig god nok. Det er et udtryk for at Grys selvtillid og selvværd er nedbrudt i sådan en grad, at hun ikke længere stoler på sig selv og sine evner som menneske og som selvstændigt tænkende individ. Følelsen af skyld og skam er ødelæggende for et menneske, og bekræftes disse følelser igen og igen er det i sidste ende med til at nedbryde individets selvværd og selvtillid i sådan en grad, at det ikke længere er muligt at tage rationelle beslutninger. Dette hænger i høj grad sammen med, at den psykiske vold over tid normaliseres og bliver en integreret del af vores informanternes hverdag. Voldsspiralen beskriver ligeledes denne udvikling, hvor bagatellisering og fortrængning af volden er en af de tilpasningsstrategier, der er karakteristiske for ofre for psykisk vold (Lundgren, 2004: 69f). Vores informanter beskriver, hvordan de selv føler sig skyldige i volden, og med skylden følger skam over at være ramt af psykisk vold. Vores informanter fortæller ligeledes, hvordan grænsen hvor hvad, der er subjektivt acceptabelt gradvist flyttes og med tiden udviskes.

Den psykiske vold er uforudsigelig og Gry samt andre ofre for psykisk vold ved aldrig hvornår de vil blive udsat for noget ubehageligt og traumatisk igen. Denne spiral går ind og påvirker ofrenes nervesystemer så de ikke længere benytter sig af deres logiske sans eller sunde fornuft (Aggerbeck, 2016). Den primitive del af hjernen går dermed ind og tager over og offeret vil derfor forsøge at lukke sig selv ned som en forsvarsmekanisme (Aggerbeck, 2016). På længere sigt vil det gå ind og påvirke ofrenes følelsesregister så de ikke længere kan mærke hvad de føler og fortrænger virkeligheden som en overlevelsesstrategi (Aggerbeck, 2016). Det kan antages at det er denne proces Gry har været i og stadig er i, da hun forvrænger virkeligheden og føler sig medskyldig i hendes mors traumatiserende handlinger. Gry får dermed en følelse af at hun skal gøre det godt igen, fordi hun har skylden.

Som ofre for psykisk vold får man langsomt sine grænser overskredet i højere og højere grad. Med tiden vil offeret derfor gøre ting for sin gerningsperson, som offeret ikke ville have gjort uden den psykiske vold. Offeret vil miste fornemmelsen af hvem han eller hun er og derefter virkelighedsopfattelsen af hvad der er rigtigt og forkert at gøre (Aggerbeck, 2016). Hverdagen bliver normaliseret og de ting ofrene bliver udsat for kan set udefra virke meget voldsomt, men hvor det er dagligdag for ofrene og bliver derfor set af dem som værende

normalt. Dette gør sig gældende i alle informanternes fortællinger, at de bliver udsat for voldsom krænkende adfærd af så ubehagelig karakter at de ikke længere kan se at det er gerningspersonerne der har skylden. *Jeg tager ham i og se en besked med et hjerte i og spørger hvem er den fra? Og han eksploderer fuldstændig, at jeg ser syner, og det er utroligt hvad man skal finde sig i fra mig* (Marie, 2022: 41:14). Denne fortælling er en ud af mange som vores informanter, der fortæller at de har været udsat for psykisk vold beretter om. Maries daværende mand har af flere gange gået over Maries grænse og derefter givet hende skylden for handlingerne, for at fjerne ansvaret fra sig selv. Han pålægger dermed hende ansvaret som medgerningsperson i hele processen. Med dette menes at Marie og de resterende ofre for psykisk vold, bliver ansvarliggjort og pålagt skylden for gerningspersonernes nedværdigende handlinger og udtalelser. Dette gør at ofrene selv føler sig skyldige og har svært ved at se sig ud af, at de selv er problemet. Ud fra informanternes narrativer kan vi udlede at gerningspersonerne udsætter deres ofre for handlinger, der resonerer med begrebet victim-blaming og dermed stiller spørgsmålstejn ved informanternes selvopfattelse, hvor de ikke ser dem selv som værende offer for den pågældende situation. Psykisk vold kan være ødelæggende for selvværdet og selvtilliden og kan derfor efterlade ofrene i en tilstand, der gør at de ikke er i stand til at vide hvad der er bedst for dem rationelt. I næste afsnit vil vi analysere informanternes narrativer, der relaterer sig til de tanker de har haft om, hvorvidt de skulle bryde ud af den usunde relation.

9.2.2 “Hvorfor går du ikke bare”?

De fleste ofre for psykisk vold har fået stillet ovenstående spørgsmål af deres nærmeste, når de fortæller om de udfordringer, der er i parforholdet. Det kan være svært for omverdenen at forstå, hvorfor den enkelte finder sig i at blive behandlet respektløst og blive udsat for traumatiserende adfærd. Fælles for vores informanter er, at de alle har haft betænkeligheder ved at fortælle den fulde sandhed om deres partners adfærd og opførsel. Dette afsnit vil belyse ofrenes narrativ omkring hvorfor det kan være svært at gå fra gerningspersonen og hvilke tanker der ligger bag.

Ifølge psykolog Mette Elgaard vil typiske parforhold blive anset som værende ligeværdig magt fordelt mellem to parter med respekt for hinanden, hvor at magtbalancen naturligt vipper frem og tilbage ved skænderier og uenigheder, men oftest vender tilbage til værende lige igen (Aggerbeck, 2016). Når det kommer til et parforhold hvor den psykiske vold er central vil magtforholdet altid være ulige. Den ene partner vil opnå en form for dominans,

hvor den anden underkaster sig denne. Oftest vil den i forholdet med den overordnede dominans gå efter det som er forkert ved den underkastede (Aggerbeck, 2016). Offeret for psykisk vold vil få en følelse af at være fanget og kontrolleret. Med tiden vil den psykiske vold udvikle sig og jo mere parforholdet udvikler sig vil gerningspersonen blive mere og mere kontrollerende (Aggerbeck, 2016). Med tiden vil den psykiske vold blive mere og mere kontrollerende og partneren vil begynde at ville bestemme over ofret. *“Så skulle han bestemme hvad for noget tøj jeg måtte gå i og det måtte ikke være for transparant, og det måtte ikke være for nedringet og for kort. Og for langt og alt sådan noget.”* (Cecilie, 2022: 4:06). Cecilie har gennem flere episoder være udsat for denne kontrollerende adfærd af sin daværende kæreste. Den psykisk voldelige partner benytter sig af manipulation som et redskab til at kunne udøve denne slags kontrol og magt over offeret og deres relation. Det kan være forskellige søde sætninger, så offeret tror at partneren har ændret sig og dermed får et håb om at alle deres snakke om adfærd samt kommunikation har båret frugt (Kristensen, 2021). Det kan også være manipulation i retning af, at offeret føler at ideen er hendes eksempelvis i Cecilies situation. Vi kan argumentere for at Cecilies daværende kæreste har startet med mindre kontrol i form af om Cecilie ikke skulle have en trøje på og måske endda rost tøjvalget når det passede ind i hans billede af Cecilie. Med tiden er manipulationen og kontrollen blevet så overdrevet at Cecilie har kunnet lægge mærke til det, når han har ville bestemme over eksempelvis hendes tøjvalg. Det Cecilie oplever, kan resonere med, at Cecilie underkaster sig den kontrollerende og dominerende adfærd, fordi hun er kvinde, og dermed bliver et offer for den kønnede ulighed, der gør at hun er i en udsat position i forhold til at blive udnyttet. I følge Stark (2009) er tvingende kontrol et udtryk for en ekstrem variation af kønsstereotyper, der er kulturelt bestemte. Stark fremsætter et feministisk perspektiv, idét han beskriver hvordan tvingende kontrol hovedsageligt udøves af mænd mod kvinder. Fordi manden er kontrollerende og dominerende, skaber det kvinder, der adlyder den mandlige autoritet (Stark, 2009:205).

I forlængelse af ovenstående udtaler psykolog Mette Elgaard at de fleste som har været udsat for psykisk vold af sin partner har en forhåbning om at sin gerningsperson ændrer sig og offeret forsøger dermed hele tiden at lede efter et glimt af en bedring eller et håb så offeret kan blive i forholdet, da forklaringen for de fleste er at man har holdt af gerningspersonen på et tidspunkt (Aggerbeck, 2016). *“Det er her jeg tænker, ej, men han må da have ændret sig.”* (Hanne, 2022: 20:07). Derudover kan offeret også tænke at det blot er en svær periode og dermed ikke går fra partneren af den årsag. *“Jeg er ikke sådan en, der løber bort, når det*

bliver svært” (Marianne, 2022: 12:49). Det der i virkeligheden er foregået her i henholdsvis Hannes og Mariannes daværende forhold kan antages at have været en psykologisk manipulation (Kristensen, 2021). Deres daværende mand har haft en hensigt om at bevare magtrelationen over forholdet og dem og har derfor via manipulation virket til at der enten er håb i vente eller at han har ændret sig til det bedre. De fleste af vores informanter belyser en lyst til at sige fra overfor deres daværende mænd, men føler sig ikke psykisk stærke til at kunne følge det til dørs. *“... han skal ikke hjem. Nej. Og det vil han så gerne efter 3 måneder og jeg er ikke stærk nok til at kunne sige nej...”* (Marie, 2022: 41:02). og *“Jeg vil rigtig gerne skilles fra ham, men jeg kan ikke få mig selv til det, jeg er bange for at skulle gå fra ham”* (Hanne, 2022: 7:12). Vi kan argumentere for at henholdsvis Marie og Hanne har opbygget et tæt forhold til deres udøvende gerningsmænd og derfor har opbygget en psykisk tilstand som opbygger en endnu tættere tilknytning til deres partnere. Denne tilstand har elementer har det som forstås i Stockholmssyndromet, som oprindeligt er et syndrom udviklet til det formål at forklare den relation der kan opstå mellem gidsel og gidseltager (Ochberg, 2006:145). Vi kan argumentere for at de har udviklet så stor en relation for deres daværende partnere, at de ikke føler sig stærke nok til at bryde denne tilknytning og gå selvom de så småt er ved at erkende at relationen ikke er god for dem. Dernæst kan det antages at ofrene søger efter sympati fra deres gerningspersoner og derfor har svært ved at bryde relationen. *“Så fik han lidt sat sig selv i sådan en offerrolle, hvor jeg fik ondt af ham på en eller anden måde og så får man lidt den der... jeg ved ikke om det er en pigeting, men man vil jo gerne være i et forhold hvor man kan redde personen”* (Cecilie, 2022: 10:12). Ovenstående kan argumenteres for at være endnu en årsag til hvorfor det kan være svært for ofre udsat for psykisk vold at gå fra deres partnere. Det kan antages at de får lyst til at blive i volden fordi de får små glimt af sårbarhed hos deres partner så de får lyst til at blive og redde dem, hvilket kan argumenteres for at være endnu et eksempel på at ofrene har udviklet et stockholmssyndrom.

Mange af ofrene for psykisk vold, bagatelliserer volden når det kommer på afstand (Aggerbeck, 2016). *“Og det var måske også derfor, at jeg sådan netop satte mig igennem nogle af de her ting, og ligesom bare tænkte nå det er bedre end at være alene eller hvad man kan sige”* (Cecilie, 2022: 7:55). På dette tidspunkt er Cecilie i en situation, hvor hun har begrænset sin omgang med sit netværk, fordi hun ikke har lyst til at fortælle venner og familie, hvad hun er udsat for. Det Cecilie har oplevet, er at blive isoleret fra sit netværk, og ud fra ovenstående citat er det tydeligt, at Cecilie ser tabet af sin kæreste som værende

ensbetydende med, at hun så skal være alene. Det kan hænge sammen med, at Cecilie har en oplevelse af at hun ikke længere har det samme netværk som tidligere, og at et brud med kæresten dermed vil betyde, at hun kommer til at være alene. Cecilies fortælling kan forklares ud fra voldsspiralen fase 11, hvor isolation fører til tab af netværk, der er fase 12 i pågældende spiral. (Lundgren, 2004:69f). Det er foregået i det skjulte og hendes daværende kærestes virkelighed er på en måde blevet hendes, hvilket for at opnå kontrollen. Cecilies refleksioner viser at den psykiske vold er blevet normaliseret, idét det er foregået over tid. Cecilie fortæller ligeledes hvordan, hendes hun oplevede nærmest at stå på spring for sin daværende kæreste når han havde brug for hjælp:

“Så truede han mig med selvmord, og han sendte mig meget, meget ubehagelige billeder af ham med en løkke om halsen grædende ude i skoven og.. jeg vidste godt, at han havde sådan nogle lidt.. altså han har prøvet at begå selvmord før, så jeg var.. sådan bange for at han kunne finde på det? og på et tidspunkt rejste han til udlandet for at få et break, og det var rart for mig, fordi så fik jeg også et break, men da da det så gik helt galt, så skulle jeg hente ham og få ham hjem og alt muligt” (Cecilie, 2022: 22:59)

I ovenstående citat er Cecilie og hendes kæreste gået fra hinanden, og der er derfor flere interessante elementer. På den ene side oplever Cecilie, at hun på trods af, at have afbrudt forholdet, bliver kontaktet af sin ekskæreste, der kræver hendes hjælp i hvad der virker til at være alvorlige presserende situationer. Cecilies fortælling viser, at hun oplever sig selv som værende den eneste, der kan hjælpe ekskæresten i de pågældende situationer, og at hun derfor føler sig nødsaget til at gøre det. Det Cecilie fortæller, kan opleves som en form for kontrol fra ekskæresten, idét Cecilie forud for bruddet i høj grad er blevet isoleret fra sit netværk af venner og familie. Derudover fortæller Cecilie ligeledes, at hun oplevede det som en tiltrængt pause, da hendes kæreste tog på ferie. På trods af det, oplever Cecilie stadigvæk sig selv tilsidesætte alt, for at hjælpe hendes kæreste, idét hun føler at han har brug for hende. Cecilie tilsidesætter sine egne behov, for at imødekomme ekskærestens, hvilket kan være et udtryk for at Cecilie er bange for, hvad der vil ske, hvis ikke hun gør det. Dette er en af de tilpasningsstrategier Lundgren (2004) beskriver, idét kvinden tilpasser sig, for at undgå situationer, hvor den psykiske vold normalt opstår.

I alle vores informanternes narrativer, er der tale om perceptioner af systematisk kontrol af hele offerets hverdag, hvor meget af den udøvende kontrol går imod grundlæggende menneskerettigheder og ofrenes følelse af frihed samt følelsen af at have magten over deres eget liv (Stark, 2009: 198). *“... At det er så svært for en, der er offer for psykisk vold at få en pause, fordi det kan godt være i ikke er fysisk sammen, men de forsøger ligesom hele tiden at have en eller anden form for kontrol over dig”* (Cecilie, 2022: 18:04). Cecilie har været udsat for den tvingende kontrol i en længere periode, så når der endelig er en pause i hendes parforhold føler hun sig stadig ikke frigjort fra kontrollen og den psykiske vold. Flere af disse hændelser kan antages at være et sammenligningsgrundlag med gidselsituationer, hvor flere mikro reguleringer i offerets liv går ind og påvirker personens måde at tænke, være og handle på (Stark, 2009: 205). Størstedelen af informanterne forlod ikke deres daværende mænd fordi de ikke selv kunne se hvor slemt det stod til og ikke selv opdagede den psykiske vold. Det var først når de fik hjælp udefra enten ved hjælp af krisecentre eller psykologer, at de opdagede den psykiske vold og fik mod og ressourcer til at kunne gå fra deres daværende mænd. *“Det er jo faktisk efterfølgende, efter vi blev skilt, at jeg begyndte at snakke med mødrehjælpen om at jeg har det skidt og jeg finder ud af, hvad der er tale om ”* (Hanne, 2022: 29:11). Alle vores informanter har brudt relationen til den person de oplevede udsatte dem for psykisk vold. Som vores informant Hanne beskriver i ovenstående citat, er det først efter bruddet, at hun har fået en forståelse for, hvad det er hun har været igennem, og samtidig har hun fået et sprog til at tale om det på, i hendes tilfælde gennem mødrehjælpen.

9.2.3 Bevidstliggørelse omkring udsathed for psykisk vold

Det kan være udfordrende for henholdsvis fagprofessionelle og for ofrene som er udsat for psykisk vold, at definere hvad der har været hændt dem. Derfor mener vi, at det er afgørende for en forståelse af ofrenes oplevelser af den psykiske vold, at nærmere undersøge hvornår og hvordan de opdager, at det rent faktisk er det, de har været udsat for.

Under interviewet med Gry, der er 33 år, og hele sit liv har været udsat for psykisk vold af sin mor, fortæller hun følgende, da spørgsmålet falder på, hvornår det går op for hende, hvad det er hun har været udsat for.

“Jamen det går faktisk rigtig rigtig op for mig i løbet af sidste år. Det er fordi jeg har nogle samtaler med en ny veninde, der stiller lidt dybere spørgsmål til hvorfor jeg ikke snakker med min mor.. og der ved jeg.. på det tidspunkt ved jeg godt, at min mors og mit forhold ikke er så

godt, og jeg magter det ikke, men jeg har ikke sådan helt indrømmet overfor mig selv, hvad det egentlig for noget hun gjorde.. og det hjalp min veninde dér mig med at forstå, at det var jo faktisk rigtig slemt det hun gjorde” (Gry, 2022: 10:48).

Ud fra Grys fortælling kan vi med et rutine-aktivitetsperspektiv argumentere for, at der hjemme hos hendes mor har været et rum uden kapable vogtere. Et rum hvor der var en motiveret gerningsmand, Grys mor, og hvor Gry blev til et offer for morens psykiske vold. Vi antager at først da Gry træder ud af det rum og ind i et andet, hvor der er tilstedeværelse af kapable vogtere, i dette tilfælde hendes veninde, har hun mulighed for at kunne reflektere over hvad hun har været udsat for. Dette rum med kapable vogtere skaber en tryghed for Gry som gør at hun kan tale åbent om hendes sårbarhed uden at blive udsat for den psykiske vold og dermed bliver klogere på hvad som er hændt hende. Vi antager yderligere at grunden til at Gry først kan reflektere over dette i et rum med kapable vogtere er fordi hun har været udsat for den psykiske vold hele hendes liv af hendes mor og derfor ikke kender til andet. Det er først ved at høre venindes synspunkt samt støtte, at hun får øjnene op for at det er forkert det hun har været udsat for. *“Jeg kan huske på et tidspunkt, hvor jeg er omkring 23-24 år, hvor jeg siger til min veninde - jeg kan jo faktisk ikke tænke en selvstændig tanke uden jeg tænker, hvad ville min mor ha’ gjort?”* (Gry, 2022: 14:20). Det Gry beskriver, er at hendes selvtillid og selvværd er så nedbrudt, at hun ikke har en følelse at være i kontrol over sit eget liv. Grys fortællinger viser, at hun i sit voksne liv altid tænker over hvad hendes egen mor ville have gjort, når hun skal tage en beslutning om noget, der kun vedrører hende selv. Gry er altså på en måde blevet frataget sin selvstændighed grundet den psykiske vold, hun har oplevet at hendes mor har udsat hende for.

Cecilie, der er i dag er 24 år var igennem en længerevarende periode udsat for psykisk vold af sin daværende kæreste. Hun fortæller, at hun på et tidspunkt i løbet af forholdet udvikler en spiseforstyrrelse, og at hendes mor derfor nærmest tvinger hende til lægen. Cecilie fortæller gradvist lægen, hvad der har været foregået i hendes liv det sidste stykke tid, og lægen giver resolut Cecilie en henvisning til en psykolog. *“Der fik man også snakket lidt om det der.. hvor hun jo også fik sat nogle af de der mønstre.. altså det faldt på plads for mig”* (Cecilie, 2022: 26:47). Cecilies og Grys fortællinger er et godt eksempel på, at tilstedeværelsen af kapable vogtere, er afgørende for, at dem, der er udsat for psykisk vold i sidste ende forstår hvad det er, de befinder sig i. Samtidig er det også en gennemgående faktor for alle de interviewede, at den psykiske vold foregår bag “lukkede døre”, og det er derfor er relativt

nemt for den kriminelle handling at finde sted, og vigtigst af alt, at den kriminelle handling kan fortsætte. Vi kan argumentere for at ofrene for den psykiske vold først bliver bevidste om den kriminelle handling i samråd med kapable vogtere i et trygt og støttende rum over længere tid, hvor de får tid til bearbejdelse samt refleksion over egen sårbarhed.

Det samme gør sig gældende for Hanne. Hanne har igennem flere år været udsat for psykisk vold af sin daværende mand. Hanne fortæller, hvordan at den psykiske belastning på hende var så stor, at hun i slutningen af hende og mandens forhold får det rigtig dårligt og får begyndende selvmordstanker. Hanne forstår på dette tidspunkt ikke hvorfor hun har det dårligt, men tankerne skræmmer hende, og hun lader sig derfor frivilligt indlægge på en psykiatrisk afdeling. Hanne er overbevist om, at hun har kroniske smerter, men personalet fortæller hende, at det ikke er det, der er galt. *“Og så kan de jo mærke at jeg hurtigt får det bedre.. bare det at være væk i en uge har en kæmpe betydning. Og de kan også se, at i det øjeblik jeg kommer væk.. jamen så fik jeg det bedre”* (Hanne, 2022: 9:14). Hannes fortælling taler derfor således også ind i rutine aktivitetsteorien, hvor de førnævnte tre faktorer er tilstede, for at den kriminelle handling kan opstå. I Hannes situation er den motiverede gerningsmand hendes mand, der fortsætter sine handlinger og adfærd overfor Hanne på trods af at hun i stigende grad får det mere og mere psykisk dårligt. Hun ender til sidst med at have fysiske reaktioner på hendes psykiske tilstand. Hanne udgør det passende offer, idét hun ikke er i stand til at fjerne sig selv fra situationen. Hanne kan ikke selv forstå og reflektere over, hvad det er der foregår. Hun deler heller ikke sine oplevelser med andre, hverken med familie eller professionelle, før den dag hun ender på psykiatrisk afdeling med selvmordstanker. Hjemmet udgør en ramme, hvor der ikke er tilstedeværelse af kapable vogtere til at fortælle og advare Hanne om, hvad det er hun gennemgår. Man kan sige, at personalet på hospitalet indtræder i rollen som de kapable vogtere, da de både får indblik i Hannes oplevelser, og har viden og erfaring, der kan bidrage til at Hanne forstår alvoren af det hun befinder sig i. Ifølge rutine aktivitetsteorien er der altså mulighed for at en kriminel handling ikke finder sted, når ovenstående 3 faktorer ikke er eksisterende samtidigt, hvilket er samme oplevelse Hanne, Gry og Cecilie beskriver.

“Det var først efter jeg havde været på krisecenter i 2-3 måneder, hvor jeg havde haft samtaler med socialrådgivere, psykologhjælp og viden om voldsspiralen, at jeg ligesom begyndte at forstå.. Alt i mig sagde, at der var noget helt galt når jeg har det af helvedes til, men jeg følte jo at jeg elskede min mand” (Monica, 2022: 34:01).

Ovenstående citat fra Monica omfavner kompleksiteten i den psykiske vold, hvor Monica på den ene side oplever, at hendes mentale tilstand er så dårlig, at hun forud for sit ophold på krisecenteret har været indlagt på psykiatrisk afdeling grundet et selvmordsforsøg. Det kan ses som et udtryk for, at hendes krop forsøger at fortælle hende, at hun er ekstremt presset mentalt. På den anden side, er Monica overbevist om, at hun elsker sin mand, og denne følelse gør at hun har svært ved at forlade ham, på trods af alle de faresignaler hun oplever.

Monicas fortælling om sit ophold på krisecenter og samtaler med en række fagprofessionelle er endnu et tilfælde hvor et rum, med kapable vogtere over tid vil gøre så ofrene for psykisk vold bliver bevidste om hvad de har været udsat for. Vi kan argumentere for at jo længere tid informanterne har været udsat for den psykiske vold, jo længere tid tager det dem i rummet med kapable vogtere at opnå denne bevidstliggørelse samt at få modet til at turde bryde relationen med deres daværende mænd. Vores informanter oplever at det også kan være udfordrende at bryde relationen, da der ofte er børn involveret og den psykiske vold derfor kan fortsætte selv efter forholdet, idét der altid vil være et (sam)arbejde omkring børnene.

9.3 Efter forholdet

Dette afsnit vil have fokus på tiden efter at vores informanter er kommet ud af de pågældende forhold. Afsnittet vil belyse de udfordringer vores informanter fortæller de har stødt på i forhold til at få hjælp efter at have været kommet ud af et psykisk voldeligt parforhold. Slutteligt vil informanternes overvejelser om, hvorvidt de har ønsket at anmelde den psykiske vold til politiet blive analyseret og belyst.

9.3.1 Hvor er hjælpen?

Alle vores informanter har fået en eller anden form for professionel hjælp til at bearbejde konsekvenserne af den psykiske vold. For nogle af vores informanter har vejen til hjælp dog ikke været lige til og nem.

En af vores informanter, Monica, fortæller, at hun over en længere periode har kontakt til både politi, kommune og forskellige krisecentre i hendes lokalområde. Både politi og kommune fortæller Monica at hendes sag og situation skal håndteres af krisecentret. Monica

beskriver de udfordringer hun har i den forbindelse: “(...) *samme formiddag har jeg ringet til krisecentret jeg havde spurgt om de havde plads på, men de har afvist mig, men så finder jeg så ud af at de har afvist mig, fordi de har givet ham en plads*” (Monica, 2022: 21:20). Monica oplever altså, at hendes mand har fået en plads på det krisecenter, der ligger tættest på Monicas hjem, og at hun derfor ikke kan få en plads samme sted. Monicas fortælling er vigtigt, fordi det viser, at hun igen og igen bliver afvist når hun rækker ud efter hjælp. Monica fortæller altså, hvordan hun tager kontakt til tre forskellige steder, der både involverer myndigheder og organisationer, der til en vis grad har et eksistensgrundlag baseret på at hjælpe mennesker, der har brug for det. Monica får vejledning både fra politi og kommune, der begge uafhængigt af hinanden sender hende i samme retning - til et krisecenter. På trods af at Monica får vejledning fra de to myndigheder, oplever hun det samtidig også som en afvisning af hende og dermed en form for negliger af Monicas problem. Monica har i første omgang følt, at hendes situation var så alvorlig at hun kontakter politiet. Her bliver hun altså afvist og sendt videre. Dernæst forsøger Monica at kontakte kommunen, der ligeledes afviser hende, og sender hende videre. Tredje gang Monica forsøger at få hjælp er hos et krisecenter, det konkrete krisecenter begge myndigheder henviser hende til. Her bliver hun igen afvist fordi hendes mand allerede har kontaktet krisecenteret og har fået en plads der. Monica får altså inden for kort tid afvisning på hjælp tre gange.

Ifølge Fattah (1991) skabes der i enhver kultur en form for konsensus om hvilke stereotyper, der findes for både ofre og gerningsmænd. Samfundsmæssige holdninger til og reaktioner på reelle forbrydelser og ofre, er afhængige af, om de stemmer overens med den pågældende kulturs forestillinger. Monica er på mange måder ikke et ideelt offer. I forhold til Christies (1986) kriterier, der definerer det ideelle offer kan Monicas fortælling kun repræsentere nedenstående modpoler:

- Hun er ung
- Hun har ikke været et konkret sted, hvor der er større risiko for at der vil blive begået en forbrydelse mod hende
- Hun fortæller at forbrydelsen finder sted i sit eget hjem.
- Gerningsmanden er hendes egen mand, som hun har et barn sammen med.

Det Monica oplever i sit møde med de forskellige myndigheder, der afviser hende, kan altså være et udtryk for, at den kultur, der er i de pågældende myndigheder, ikke anser Monica for værende et ideelt offer ifølge Christies teori (Christie, 1986: 19). Ovenstående argument

viser, at der er et behov for, at relevante myndigheder får en faglighed, der gør at de har de kompetencer, der skal til for at kunne vejlede, rådgive og støtte eventuelle ofre for psykisk vold.

Efter tre afvisninger er Monica på bar bund, men stadig desperat for at få hjælp. Hun fortæller, at hun i en samtale med sin søster får kendskab til et andet krisecenter, der ligger længere væk fra hvor Monica bor: *“(...) så fortæller min søster mig, at der er et meget bedre krisecenter (...) men jeg tager så kontakt til Danner krisecenter og så kommer jeg derind dagen efter”* (Monica, 2022: 29:12). Under sit ophold på krisecenteret får Monica den støtte og vejledning hun har behov for, og det er også i samarbejde med krisecenteret, at Monica anmelder sin daværende mand for psykisk vold.

Informanten Gry er den eneste af vores informanter, der fortæller at hun ikke har været udsat for psykisk vold af en daværende partner, men derimod af sin mor gennem hele sin opvækst. Gry beskriver hvordan hun ligesom Monica oplevede udfordringer med at få vejledning og hjælp. Gry fortæller, at hun har været i kontakt med adskillige krisecentre, men at hun blev afvist igen og igen fordi: *“Jeg passede kun ind i et af tilbuddene, og derfor fik jeg så en plads og har været på 13 ugers forløb på standen, og Det har været utroligt givende”* (Gry, 2022: 16:10). Gry har altså haft samme oplevelse af at blive afvist ligesom Monica har beskrevet. Forskellen på de to informanter er, at Gry simpelthen blev afvist fordi hun ikke passede på profilen, som de krisecentre hun initialt kontaktede arbejder med. Det betyder, at der må være en forskel i den måde de forskellige krisecentre arbejder på, hvor at professionel hjælp til dem, der har været udsat for psykisk vold af en forældre er lavere prioriteret end dem, der har været udsat for psykisk vold af en tidligere partner. Det kan medføre at Gry får en oplevelse af, ikke at blive accepteret som et offer og dermed kan det betyde at følelsen af, at Gry selv har været skyld i den psykiske vold forstærkes.

Grys fortælling er interessant på flere måder, fordi den som den eneste skiller sig ud i forhold til hvem, der er udøver af den psykiske vold i narrativet. I følgende underafsnit vil vi analysere Grys narrativ ud fra teorien om Social Læring som præsenteret af Akers (2014).

9.3.2 Narrativer set ud fra SSSL-model

Som beskrevet i teoriafsnittet 7.0 har vi valgt at inddrage elementer fra social læringsteori præsenteret af Akers (2014). I det følgende vil vi forsøge analysere Grys narrativ om sin

opvækst med sin mor, samt præsentere en række teoretiske refleksioner, der kan bidrage til forståelsen af, at Gry kunne opleve en barndom præget af psykisk vold udøvet af sin mor. Vi har valgt udelukkende at analysere Grys narrativ i denne sammenhæng, da hun er den eneste af vores informanter, der har en fortælling om at være udsat for psykisk vold af andre end en partner.

Gry fortæller hvordan hun husker en barndom fyldt med frygt for afstraffelse og ignorering. Ifølge Gry har hun været udsat for massivt omsorgssvigt fra sin mor, men også sin far idét han: *“Også min fra min fars side, fordi han ikke.. Han bare lod det stå på han.. Han ikke tog sig af det og det var jo helt normalt behandling i hans øjne dengang”* (Gry, 2022: 11:09). Gry beskriver, hvordan faren ikke har grebet ind overfor Grys mor opførsel og uhensigtsmæssige og skadende håndtering af Grys opdragelse.

Akers opererer med fire parametre, der har indflydelse på om et individ er tilbøjelig til at begå kriminalitet eller ej. Positive eller neutrale holdninger til kriminalitet, er ifølge Akers en af de parametre, der kan bidrage til, at et individ begår kriminalitet. I Grys tilfælde kan hendes fars manglende indgriben over for moderens adfærd altså ses som et udtryk for en neutral holdning til den afvigende adfærd som moren udøver. Endvidere beskriver Gry, hvordan hun al den tid hun kan huske, har gjort hvad hun kunne for at imødekomme moderens ønsker og behov: *“(...) men altså den her den her angst. Den er alt overskyggende for mig. Jeg ved, at jeg hele tiden skal please min mor, for jeg ellers så kommer der virkelig meget ballade ned, altså om ørerne på mig”* (Gry, 2022: 07:03). Gry oplever altså, at hun tilpasser sig sin mors adfærd, og på samme måde som sin far, kan det ses som et eksempel på at Gry har en neutral holdning overfor sin mors handlinger og adfærd. Gry vokser op med denne styrende og kontrollerende adfærd, og ved derfor ikke at den er forkert og skadelig for hende. Hun lærer gennem sin mor, og dette beskriver Akers som værende et element i differentielle associationer. Her er det blandt andet et adfærdsinteraktionelt aspekt, der spiller ind, hvor venner og familie har den største indflydelse på individets udsathed for at begå kriminalitet (Akers, 2014: 142).

Gry, der i sit voksne liv selv er blevet mor, har til tider oplevet sig selv agere på samme måde som sin mor. Under interviewet bliver Gry spurgt ind til, om hun selv har gjort nogle af de samme ting, hun selv var udsat for som barn: *“Ja jaja helt klart. Jamen for eksempel når jeg, når jeg ikke har mere overskud, så kommer jeg til at gøre det samme som både min mor og*

min far gør” (Gry, 2022: 19:44). Dette er et eksempel på, at den sociale læring går i arv fra forældre til barn, og i sidste ende kan resultere i, at den afvigende adfærd bliver ført videre fra en generation til den næste. Ligeledes kan det ses som et tegn på, at Gry er ekstremt bevidst om, at det hun har oplevet er forkert og skadeligt, og derfor fylder det rigtig meget i hendes voksne liv ikke at give sine egne børn de samme oplevelser som hun selv har haft i sin egen barndom. Grys fortællinger taler ligeledes ind i spørgsmålet om skyld og skam, hvilket er en af de faser voldsspiralen definerer er present når man lever i en psykisk voldelig relation (Lundgren, 2004:69f). Skammen fylder tilsyneladende så meget hos Gry, at hun næsten oplever, at hun lever i frygt for, at selv udøve psykisk vold mod sine børn. Kombinationen af træthed og Grys oplevelser i sin barndom kan udgøre en forklaring på, hvorfor Gry oplever sig selv agere som hun beskriver i ovenstående citat. Det kan også ses som en form for fornægtelse af ansvar for Grys egne handlinger. Fornægtelse af ansvar er en af de tilpasningsstrategier ofre for psykisk vold tyer til, for at overleve i en psykisk voldelig relation, og det er derfor ikke overraskende at Gry bruger samme tilpasningsstrategi i sit voksne liv, når hun oplever situationer, der kan føre hendes tanker tilbage til sin egen barndom.

9.3.3 Hvorfor anmelder ofrene ikke den psykiske vold til politiet?

Som nævnt i specialets problemfelt er §243 en relativ ny paragraf i den danske straffelov (Straffeloven, 2022). Ud af vores syv informanter, har kun én anmeldt den psykisk vold til politiet. Nærværende afsnit vil analysere informanternes narrativ i relation til de overvejelser de har gjort sig omkring at anmelde den psykiske vold til politiet.

Gry, der igennem hele sit liv er blevet udsat for psykisk vold af sin mor, har gjort sig følgende tanker omkring at anmelde moren for volden:

“For ligesom at det skulle være.. jeg skulle leve under psykisk vold igen, så skulle jeg leve med min mor igen.. på en eller anden måde have en relation til hende, og det ønsker jeg slet ikke, fordi jeg har den her stærke dødsangst fra hende omkring.. hende ja.. (Gry, 2022: 16:02).

Gry har altså hæftet sig ved den formulering i paragraffen, der beskriver, at man skal være i en nær relation til vedkommende, der udøver den psykiske vold. Gry har de seneste tre år

ikke haft kontakt med sin mor, grundet den store psykiske belastning forholdet med hendes mor medførte. Gry har oplevet en positiv ændring i sin generelle fysiske og psykiske trivsel efter bruddet med sin mor, og er derfor meget bevidst om hvilke konsekvenser det ville have, at genoptage forholdet med sin mor. Dette viser at for Gry, er det ikke et mål i sig selv at få sin mor retsforfulgt for overtrædelse af straffelovens §243, men hun har blot haft et ønske om et liv uden psykisk mistrivsel og vedvarende psykiske overgreb.

“Mit indtryk er også, at det.. psykisk vold.. Det er altså ret almindeligt. Man ved det bare ikke fordi at, jamen det er bare en del af ens hverdag. Ligesom jeg aldrig ville have anmeldt noget som helst, fordi det er jo hele min verden. Altså det er jo ligesom at skyde sig selv i foden, hvis man ligesom skal smide sig selv ud af sin tryghed” (Gry, 2022: 12:19).

Det skal nævnes, at selv om Gry havde ønsket at anmelde sin mor for at udøve psykisk vold mod hende, ville hun ikke have haft muligheden for det. De hændelser Gry fortæller om, ligger år tilbage, og man kan ikke straffes for noget, man har gjort før det blev strafbart. Det betyder dog ikke, at Grys refleksioner og overvejelser ikke er vigtige, men ovenstående pointe viser, at vi har forståelse for, at Gry reelt set ikke har mulighed for at anmelde sin mor. Grys overvejelser kunne meget vel være anderledes, såfremt hun rent faktisk var i en situation, hvor hun havde muligheden for at anmelde sin mor, men det er ikke de overvejelser vi har adgang til. Det vi ved noget om, er hvordan Gry taler om det hun har oplevet, og det narrativ hun præsenterer i dag, under de omstændigheder, der gør sig gældende for Gry.

Informanten Cecilie har ligeledes gjort sig overvejelser om hvorvidt hun skulle anmelde den psykiske vold til politiet. Ligesom Gry, er en del af den psykiske vold foregået før det blev gjort strafbart, men ifølge Cecilie fortsatte den psykiske vold ind i 1. halvår af 2019 (Cecilie, 2022: 22:36).

“(...) jeg havde egentlig nok med bevismateriale, tror jeg, men jeg tror også lidt at jeg havde den der.. hvad nytter det og sådan og også lidt den der nu er jeg kommet ud af det, får jeg noget ud af at jeg ripper op i det igen altså sådan og skulle til at sidde face 2 face med ham” (Cecilie, 2022: 24:01).

Der er flere elementer i ovenstående udtalelse fra Cecilie, der er relevante at udfolde nærmere. Først og fremmest har Cecilie overvejet hvorvidt hun havde tilstrækkeligt med beviser, for overhovedet at kunne gå til politiet i første omgang. Det vil altså sige, at Cecilie har oplevet, at det har været hendes opgave at tilvejebringe beviser i en eventuel sag mod sin ekskæreste. Denne opgave er normalt en, der tilkommer politiet og ikke en opgave for ofret eller den forurettede i andre sager. Dette stiller spørgsmål til krav om bevisførelsen i denne type af sager, hvor beviserne ofte er diffuse og ikke nødvendigvis konkrete. Derudover fortæller Cecilie, at hun ikke ønsker at sidde ansigt til ansigt med sin ekskæreste. Det viser både, at Cecilie allerede i sine refleksioner er kommet til den konklusion, at sagen ender i retten, da det først er her forurettet og tiltalte skal afgive forklaring foran hinanden. Det fortæller ligeledes, at det Cecilie har været igennem, har hun oplevet som noget strafbart, der er blevet begået mod hende. Ikke mindst er det også med i Cecilies refleksioner hvad hun egentlig ville få ud af en eventuel anmeldelse. Det vil sige, at Cecilies behov faktisk ikke er, at hendes ekskæreste bliver dømt for noget strafbart - Cecilie vil bare gerne være fri af den psykiske vold. Ovenstående citat fra Cecilie fortæller implicit hvor ekstremt hårdt og drænende det er for et individ at leve i en relation præget af psykisk vold, og understreger ikke mindst et behov for den rette støtte og hjælp til dem, der har været udsat for det.

I relation til dette er der blevet oprettet et online forum på Facebook, hvor ofre for psykisk vold, kan dele deres oplevelser, refleksioner og give hinanden støtte og vejledning. Via dette forum er der blevet dannet et fælles sprog hvilket kan være en af forklaringerne på, hvorfor ofrene ikke har behov for at anmelde den psykiske vold. Det betyder i praksis, at hvis en fra dette online forum har haft en dårlig oplevelse med at anmelde psykisk vold, vil det kunne have en afskrækkende effekt på de resterende i dette forum.

9.4 Delkonklusion del 1

Baseret på første del af analysen omhandlende ofrenes narrativer, kan vi konkludere følgende:

- Informanternes narrativer relaterer sig til en tidsmæssig kronologi, hvori der kan identificeres elementer fra voldsspiralen.
- Vores informanter oplever, at blive udsat for victim-precipitation, hvor voldsudøveren pålægger voldsopofrene skylden for den psykiske vold. Dette medfører at mange af informanterne føler skyld og skam over deres pågældende situation.

- Manipulation og kontrol fra voldsudøveren medfører at mange af informanterne har svært ved at bryde ud af den voldelige relation, og derfor oplever, at de bliver i forholdet.
- Informanternes narrativer indeholder et fælles sprog.
- Informanternes narrativer indikerer, at de ikke har set sig selv som ofre i den periode den psykiske vold har stået på.
- Vores informant, der har været udsat for psykisk vold af sin mor, oplever selv at hun udøver elementer af psykisk vold mod sine egne børn.
- Informanterne deler oplevelsen af, at det er svært at blive anerkendt som ofre, når de har søgt hjælp, da der forekommer mange kriterier og krav fra hjælpeinstanser.
- De af informanterne, der har haft en intention om, at anmelde den psykiske vold, har afstået fra at anmelde, idét de ikke har følt, at det vil bidrage til en forbedring af deres egne situationer.

10. Analyse del 2 - legalistiske fokus

10.1 Hvorfor anmelder ofrene ikke den psykiske vold - et fagprofessionelt perspektiv

Psykoteraapeut Helle Mie, der i flere år har arbejdet med ofre for psykisk vold i sin klinik i København, fortæller om sine erfaringer med terapeutiske forløb til sådanne voldsofre. Helle fortæller: *“Sådan som det har påvirket de skader, de følgevirkninger man har fået af og være udsat for psykisk vold. Ved at gå i et forløb, et intensivt terapeutisk forløb. Så kan man også komme ud på den anden side”* (Helle, 2022: 29:55).

Helle fortæller, at det er hendes erfaring, at ofre for psykisk vold har brug for et længerevarende psykoteraapeutisk forløb, for at kunne leve et relativt normalt liv, uden varige psykiske mén. Det er ligeledes Helles erfaring, at de konkrete tiltag, myndighederne gør i sager, hvor der er mistanke om psykisk vold, langt fra er tilstrækkelige og bunder i manglende viden omhandlende de mekanismer, der gør sig gældende netop for psykisk vold:

“Men jeg har talrige af eksempler på, at folk sidder i mit terapi lokale og fortæller om det, og selv når, når der bliver berettet om det til myndighederne. Jamen, så reageres der slet ikke på det der” (Helle, 2022: 19:07).

Det Helle oplever i sit professionelle arbejde med ofre for psykisk vold kan forklares med udgangspunkt i Christies teori om det ideelle offer. Grunden til, at der fra myndighedernes side af ikke bliver reageret på ofrenes fortællinger kan være et udtryk for at de ikke bliver anset som ideelle ofre, og at deres fortælling ikke bliver taget alvorligt. Derudover er det ligeledes en situation, hvor Helle oplever, at hendes patienter ikke bliver anerkendt som ofre, og dermed passivitet fra myndighedernes side af, opleves som en form for sekundær viktimering.

Ifølge Helle spiller skyldfølelse og mistillid en stor rolle, når det kommer til spørgsmålet om hvorfor ofre for psykisk vold ikke anmelder til politiet. Helle beskriver hvordan det nærmest er en kamp for ofrene at få nogen til at tro på dem, og derfor er det hendes vurdering og erfaring, at mange simpelthen ikke har de fornødne ressourcer til at indgive en anmeldelse. Helle beskriver følgende erfaringer fra hendes praksis:

“De møder kommunen eller familieretshuset som det første inden sagen kommer til retten og allerede dér der får de skylden for volden. Det bliver vendt om, så Det er jo hele systemet hele vejen rundt. Der er ikke nogen der tror på ofrene. Det er det Der er problemet hele vejen igennem, så de har slet ikke kræfter til at kæmpe sig hele vejen op igennem retssystemet” (Helle, 2022: 22:47)

Det Helle beskriver i ovenstående citat, er at ofrene bliver udsat for victim blaming. Der er flere grunde til at det er problematisk. Victim blaming fra det omkringliggende samfund og offentligheden kan resultere i en manglende reaktion på ofres fortælling. Dette skyldes de negative holdninger, der opstår mod ofrene, herunder mistro, fordømmelse og skyld. At blive udsat for victim blaming kan også have alvorlige konsekvenser for ofrets fremtid, da ofret ikke får mulighed for at komme sig ordentligt efter den kriminelle handling (Fox & Cook, 2011: 3420). Derudover kan det også medføre at ofret kommer til at føle skyld og skam over at have været et offer (Policastro & Payne, 2013: 342).

Mange af vores informanterne fortæller netop, hvordan de i høj grad tilskriver dem selv skylden for deres respektive partners opførsel og adfærd.

“Og nu plejer jeg normalt godt at kunne argumentere eller være med i Sådan mundtligt, men men der kunne han altså noget helt særligt, så han netop.. som også er helt genkendeligt..

begynde at plante tvivl omkring.. Har virkelig sagt det og.. Nå jamen Det kan jeg da godt se at at der var jeg måske gal på den og så videre., Så man ikke ser at man lige så stille får mindre og mindre.. tro på sig selv at at det man har oplever faktisk kan have noget på sig, ikke?” (Marianne, 2022: 22:07).

Marianne beskriver i ovenstående citat, at hun begyndte at tvivle mere og mere på sig selv. Hun oplever en ændring i tilliden til sig selv, og sine egne evner til at skelne hvad der er rigtig og forkert. Marianne er udsat for stærk manipulation fra sin daværende mand, og kommer over tid, til at bebrejde sig selv for hans handlinger. Selv da forholdet er slut kan Marianne ikke undgå at føle skyld over, at hendes mand virker fortvivlet og vil have hende tilbage: *“Han (vil) simpelthen ikke ville slippe det faktum at det er slut og og og får mig til at føle, at jeg er det ondeste menneske i hele verden, ikke?”* (Marianne, 2022: 39:30).

Ifølge psykoterapeut Helle Mie, følger der hos mange ofre for psykisk vold en lang række af selvbefredelse over, at de ikke har opdaget hvad de har været udsat for. Helle fortæller, hvordan mange ofre efterfølgende sidder tilbage med de samme spørgsmål: *“Hvorfor? Hvorfor lod jeg det her ske? Hvorfor? Hvorfor handlede jeg ikke på det noget før? Hvorfor sagde jeg ikke fra, hvorfor gik jeg med til det?”* (Helle, 2022: 05:39).

Skyldfølelsen kan i høj grad hænge sammen med den måde det omkringliggende samfund ser på dem, der er ofre for psykisk vold. Derfor vil næste afsnit undersøge, hvordan professionelle og andre relevante aktører arbejder med psykisk vold.

10.2 Hvordan arbejder politiet med psykisk vold?

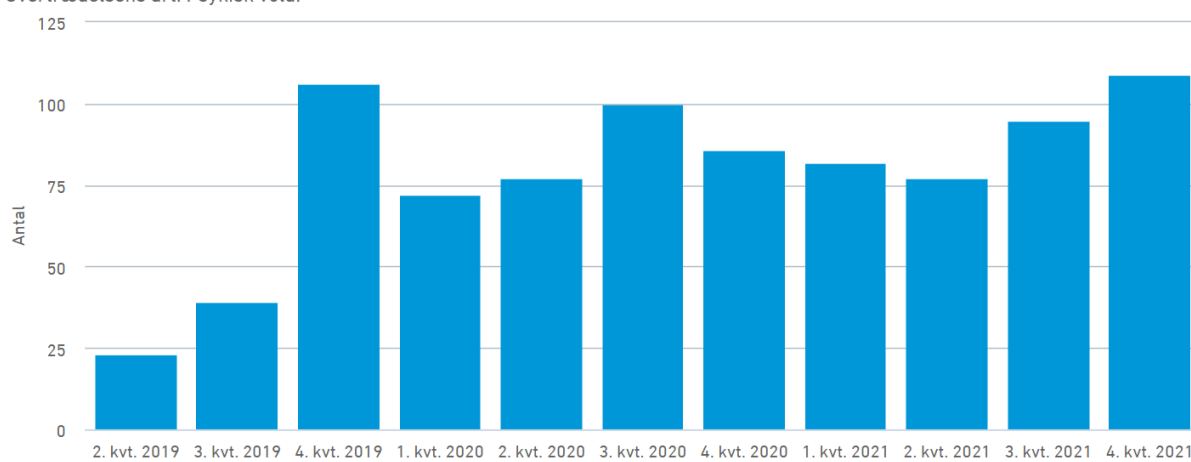
Dette afsnit vil analysere hvordan politiet arbejder med psykiske vold. Vi vil inddrage lovgivningen og kvantitativ data som vil udgøre et statisk billede af omfanget af psykisk vold, der relaterer sig til politiet og derefter analysere ud fra dette med tilføjelser fra vores empiri med fra informanterne fra forrige analyse. Specialets problemformulering er todelt, og søger blandt at svare på, hvordan de udfordringer, vi har identificeret i informanternes narrativer resonerer med politiets tilgang til emnet. For at kunne besvare vores problemformulering tilfredsstillende finder vi det derfor nødvendigt at inddrage viden fra relevante fagprofessionelle, og statistiske data fra offentligt tilgængelige platforme.

10.2.1 Hvem bliver udsat for psykisk vold?

Følgende er en gennemgang af en række af de kvantitative statistiske data, der er tilgængelige på det undersøgte område. Formålet med gennemgangen er at analysere de forskellige statistikker med henblik på at tydeliggøre, om der er en overensstemmelse mellem det, de professionelle, der arbejder med psykisk vold til dagligt oplever, og hvad der er statistisk belæg for, og derefter forsøge at forklare sammenhængen mellem de forskellige data.

Anmeldte forbrydelser

Overtrædelsens art: Psykisk vold:

Kilde: Danmarks Statistik

(Danmarks Statistik, 2022a)

Psykisk vold blev gjort strafbart jf. §243 i straffeloven 1. april 2019. Der kan derfor også ses et relativt lavt antal af anmeldelser i 2. kvartal af 2019, hvor ændringen af straffeloven trådte i kraft. I 4. kvartal af 2019 ses en stigning på mere end 400% i antallet af anmeldelser sammenlignet med 2. kvartal. Dette kan til dels skyldes at lovændringen på dette tidspunkt har nået den bredere offentlighed, men også mediernes stigende interesse på området. Det kriminalpræventive råd (DKR) lancerede i samarbejde med TV2 Echo i efteråret 2019 en kampagne ved navn "Ræk ud" (DKR, s.d). Kampagnen er målrettet kvinder i alderen 16-29 år og deres netværk, og består af ti små film i en dokumentarserie, der skildrer fortællinger fra kvinder, der alle har haft psykisk vold tæt inde på livet (DKR, s.d). Dette kan være bidragende til, at der er sket en så stor stigning i antallet af anmeldelser af overtrædelse af §243. Dette bekræftes også af en politibetjent hos Nordjyllands Politi, idét han siger: "*Vi ser også, at det smitter af på de anmeldelser vi får*" (Thore, 2022: 5:10). Han har altså oplevet, at der er en sammenhæng mellem mediernes fokus på denne type overtrædelse af straffeloven og antallet af anmeldelser, der rammer politiet i samme periode. Ud af vores informanter har

6 valgt ikke at anmelde. *“Jeg kan ikke overskue konsekvensen”* (Marianne, 2022: 48:50). Vi kan argumentere for at grunden til hun ikke anmelder er fordi det er “nemmere” at blive i den psykiske vold frem for at udøve en handling som potentielt ville gøre den psykiske vold værre. Ud fra et viktimologisk synspunkt kan det også være udfordrende at anmelde sin voldsudø fordi hændelserne med den handling bliver offentliggjort, mere virkeliggjort og med det opstår der konsekvenser baseret på andres holdninger af situationen samt at Marianne nu ville blive set på som værende offer for den psykiske vold. Vi antager at det kan være svært at gå med det alene i det skjulte og pludselig blive set på som værende et offer i offentligheden.

“Det er svært når der er følelser involvere, som der jo er i den her situation fordi det er en nær relation med en kæreste eller partner eller forældre. Det er noget andet hvis du går ud og bliver udsat for tasketyveri altså det ville være langt de fleste af os som ville gå ned og anmelde det, fordi vi ingen relation har til den person, der har gjort det mod en “ (Gry, 2022: 25:17).

Som Gry fortæller, har størstedelen af vores informanter haft svært ved enten at gå fra deres gerningsperson eller at anmelde, fordi det er langt mere udfordrende at anmelde en man enten har elsket eller stadig elsker, fordi man har en tro på at de enten vil forbedre sig eller at det blot er en fase. Det skal tilføjes, at ovenstående antal anmeldelser ikke nødvendigvis står alene. En anmeldelse kan godt indeholde anmeldelse af flere typer af kriminalitet, såsom f.eks. fysisk vold.

10.2.2 Lovgivning

Dette afsnit vil indeholde en analyse af de love, bestemmelser og regler, vi har vurderet relevante for vores speciale sammenholdt med nogle af de perspektiver vi har fået fra vores rekrutterede fagprofessionelle informanter.

For at kunne analysere hvordan relevante myndigheder, herunder politiet, arbejder med psykisk vold, er det relevant at se på, hvilket grundlag politiet arbejder ud fra. Her er blandt andet Politiloven vigtig, fordi det er den lov, der regulerer bestemmelserne for politiets formelt udstukket opgaver. Straffeloven er den lovgivning, der beskæftiger sig med det strafferetlige område, hvor sager bliver rejst af anklagemyndigheden. Politiloven trådte i kraft

i 2004, som en erstatning for nogle enkelte bestemmelser i retsplejeloven og straffeloven. Formålet med politiloven er at regulere politiets opgavevaretagelse og grænserne for politiets beføjelser uden for straffeprocessen. Det er ligeledes formålet at politiloven skal “(...) medvirke til at styrke legaliteten i politiets virksomhed” (Politiloven, 2019).

Følgende er et uddrag af kapitel 1 og 2 i politiloven, der beskriver og regulerer politiets formål, virke og opgaver. Det skal tilføjes, at bestemmelsen er en hensigtserklæring og at det derfor ikke kan forstås som en borgerlig ret, at politiet agerer efter de opremsede paragraffer. Det kan imidlertid fastslås, at bestemmelserne har den betydning, at politiets udvikling skal styres i retning mod de nævnte formål i loven (Politiloven, 2019: 21).

Kapitel 1

Politiets formål og virke

§ 1. Politiet skal virke for tryghed, sikkerhed, fred og orden i samfundet. Politiet skal fremme dette formål gennem forebyggende, hjælpende og håndhævende virksomhed.

Kapitel 2

Politiets opgaver

§ 2. Politiet har til opgave

- 1) at forebygge strafbare forhold, forstyrrelse af den offentlige fred og orden samt fare for enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed,
- 2) at afværge fare for forstyrrelse af den offentlige fred og orden samt fare for enkeltpersoners og den offentlige sikkerhed,
- 3) at bringe strafbar virksomhed til ophør samt efterforske og forfølge strafbare forhold,
- 4) at yde borgerne bistand i andre faresituationer,
- 5) at udføre kontrol og tilsynsopgaver efter gældende ret,
- 6) at yde andre myndigheder bistand efter gældende ret og
- 7) at udføre andre opgaver, der følger af gældende ret eller i øvrigt har en naturlig tilknytning til politiets virksomhed.

Ud fra denne opgavedefinition i politiloven må det altså antages, at forebyggelse og hjælp er en ligeså stor del af politiets formål og virke som håndhævelse af gældende lovgivning er. Det vil sige, at politiet i nogen grad også skal spille en rolle når de kommer til forebyggelse af eksempelvis strafbar psykisk vold. Forebyggelse kan ligeledes forstås som en afskrækkende effekt, og hjælp relaterer sig til at skaffe retfærdighed i form af at straffe en gerningsmand. Forebyggelse og hjælp kan altså forstås på mange måder, og definitionen er afhængig af modtageren. Men hvordan foregår politiets arbejde egentlig i praksis, og hvordan arbejder politiet og det specialiserede team med anliggender relateret til psykisk vold?

I et interview med en politibetjent fra Nordjyllands Politi, der til dagligt arbejder med samlivsrelaterede sager i sagscenteret i pågældende politikreds, fortæller han om de opgaver han sidder med, der er relateret til psykisk vold, herunder også sager om andre typer af vold i nære relationer. *“Det er vores fornemmeste opgave at vejlede dem på en måde, så de stadigvæk føler sig velkomne og føler at de bliver taget alvorligt”* (Thore, 2022: 5:18). Ud fra ovenstående citat er det tydeligt, at den interviewede politibetjent er opmærksom på det problematiske i, at mange, der anmelder psykisk vold ikke føler, at de bliver taget alvorligt. Samtidig understreger ovenstående udtalelse også, at politiet arbejder ud fra den hensigt, at de skal vejlede de borgere, der tager kontakt til politiet for at anmelde et eventuelt strafbart forhold, uanfægtet at politiet måske ofte godt er klar over, at de ikke er de rigtige til at hjælpe i den konkrete situation. Hvor præcis sondringen mellem politiets arbejde og anklagemyndighedens arbejde ligger, kan være svært at definere for politiet og dermed også en udfordring for deres arbejde:

“Vores fornemmeste opgave er, ligesom i den indledende screening at finde ud af.. er det noget der holder i retten? Fordi en ting er.. vi kan jo godt sidde med en person, der føler sig forurettet.. Men.. ud fra straffeloven, det juridiske, ikke er forurettet kan man sige. Altså vi kunne jo sagtens lave en sag, men dommeren ville så nok ikke synes, at det var en sag, der ville holde i retten” (Thore, 2022: 6:01).

Det virker altså til, at man i politiet tager udgangspunkt i, hvorvidt en sag kan holde i retten. Dette stemmer således ikke overens med politiets opgaver ud fra hvordan de er defineret i Politiloven. Det bliver altså modstridende, når politiets opgaver, formelt set, blandt andet er, at efterforske og forfølge strafbare forhold, men i praksis omhandler at vurdere, hvorvidt en sag kan holde i retten.

Rigsadvokatmeddelelsen for afsnittet om psykisk vold, er de retningslinjer Anklagemyndigheden er pålagt at følge i forbindelse med sager om netop psykisk vold og dermed også straffelovens §243. Her er der blandt andet lavet en opdeling af de opgaver politiet skal varetage i forbindelse med en anmeldelse og eventuelt efterforskning af en sag og hvilke opgaver anklagemyndigheden skal varetage. Politiet skal ved behandlingen af sager om psykisk vold navnlig være opmærksom på at:

- identificere relevante sager og forhold, se pkt. 2.1.
- afdække parternes relation til hinanden og indbyrdes forhold samt handlingernes karakter, grovhed og varighed/periode gennem efterforskningen, se pkt. 2.2.
- vejlede og støtte forurettede, se pkt. 2.3.

I forlængelse af dette udtaler politibetjent fra Nordjyllands politi: *“Det er jo den udfordring vi også har når vi sidder med noget lovgivning, hvor det er meget komplekst, og hvor det måske kan være svært at definere, hvor er vi inde i straffeloven?”* (Thore, 2022: 3:09). Denne udfordring er interessant, da vi i Danmark har bestemt ved lov, at politiet har til opgave at opretholde lov og orden i vores samfund. Det interessante er ikke hvorvidt lovbestemmelsen er vag, men det stiller spørgsmålstejn ved legalitetsprincippet i dansk strafferet. Derudover er det også en udfordring, at uanfægtet om der er tale om en straffelovsovertrædelse eller ej, så er der givetvis stadig en række personer, der står tilbage med den følelse af at have gennemgået noget forfærdeligt og livsændrende, og de har brug for al den vejledning og støtte de kan få - hvilket er en af politiets opgaver at yde dem jf. både Politiloven og Rigsadvokatmeddelelsen.

Ud fra ovenstående analyse af de juridiske tekster, der er relevante for håndteringen af sager i relation til §243, og vores informant fra politiet, tyder det altså på, at det er en udfordring at implementere den nye lov i praksis. Det betyder, at lovgivningen muligvis kun kan anvendes som et redskab til moraldannelse i det omkringliggende samfund, og ikke en paragraf i lovgivning, der kan yde retfærdighed til de berørte ofre.

Kompleksiteten i lovgivningen kan medføre uhensigtsmæssig kommunikation mellem anmelder og politiet. Det har Monica oplevet første gang hun forsøger at anmelde sin eksmand for psykisk vold: *“Altså i efteråret 20’ tog jeg telefonen og ringede.. og jeg følte*

bare de negligerede alt” (Monica, 2022). Monica fortæller, at hun en morgen havde taget kontakt til politiet, fordi der havde været en episode i hjemmet omhandlende hende og hendes mands fælles barn. Politiet havde forklaret Monica, at det var en socialsag og ikke en politisag, og at hun derfor skulle tage kontakt til et krisecenter eller kommunen. I denne konkrete episode beskriver Monica, at hun føler sig afvist og negligeret af politiet. Hun beskriver ligeledes hvordan det føles at tage telefonen og ringe op til politiet: *“Altså det er meget svært at tage telefonen og ringe til politiet, når man er i et voldeligt forhold. Jeg er bange for mit liv, og for hans (sønnens) liv, og jeg tænkte bare det (...) Det er ret forfærdeligt et eller andet sted” (Monica, 2022).* Man kan sige, at politiet telefonisk havde opfyldt deres lovmæssige forpligtelse i forhold til at vejlede, ved at fortælle Monica at hun skal søge hjælp hos et krisecenter eller kommunen. Det fremgår ikke af interviewet om Monica fortæller politiet, at hun frygter for sit eget og sønnens liv, men det kan argumenteres, at det altid skal være et relevant spørgsmål for politiet at stille når en anmelder retter henvendelse angående en sag om psykisk vold. Ifølge Monica er hun ikke blevet stillet opfølgende eller uddybende spørgsmål, der kunne give politiet en mulighed for, at screene og vurdere hendes sag. Dette tyder på, at ansatte i politiet har svært ved at vurdere og navigere i sager om psykisk vold, da deres viden om denne type af sager simpelthen virker til at være for begrænsede. Dette er ikke ment som en kritik, men en bekymring om, hvorvidt der er en overensstemmelse mellem beslutningstagere øverst i Justitsministeriet og den udøvende del af politiet, der dagligt har til opgave at tage stilling til hvordan denne type sager skal håndteres. Monica bliver fanget mellem to perceptioner, hvor psykisk vold på den ene side bliver anset for værende et socialt anliggende, idét politiet fortæller Monica at hendes sag er en et anliggende for kommunen. Dette sker uanfægtet, at det er vedtaget ved lov, at psykisk vold er et juridisk anliggende, og dermed en sag for politiet.

Anden gang får Monica dog en mere positiv oplevelse i mødet med politiet, da hun i samarbejde med kommunen anmelder sin eksmand for psykisk vold mod hende:

“Efterfølgende da jeg kom op på Station 2.. De var fantastiske. Altså det var.. Jeg kom ind i et specielt rum, hvor der ligesom var hyggeligere at sidde. De tog sig så godt af mig, de lyttede og de gav mig al den tid jeg havde brug for, og de gav mig rigtig meget forståelse. Til slut efter 1. afhøring sagde politibetjenten at, det lyder godt nok som om du har haft det meget svært, hvor er det forfærdeligt at høre.. altså det var sådan.. virkelig tak altså.. tak. Det var

en stor lettelse, fordi det var så svært at tale om. og selv der havde jeg ikke fortalt det hele.”
(Monica, 2022: 24:02).

På Station 2 oplever Monica at blive lyttet til. Politiet vil faktisk gerne høre hende historie, og hun bliver tilmed afhørt i et særligt lokale indrettet til denne type af afhøringer. Monica oplever ligeledes at blive anerkendt, og ikke mindst at blive troet på. Monicas ovenstående beskrivelse af sin oplevelse med politiet er interessant at fremhæve fordi, at Monica som den eneste anmelder sin daværende mand til politiet. Vi ved, at Monicas mand bliver frikendt for den psykiske vold, men det spiller ingen umiddelbar rolle i Monicas narrativ om oplevelsen hos politiet efterfølgende. Det kan altså være en indikation på, at domfældelse ikke har været et mål eller et behov Monica har haft, men at hun simpelthen har haft brug for at blive troet på og taget alvorligt, noget der står i stor kontrast til den måde Monica oplever at have været behandlet på af sin daværende mand i flere år. Det er vigtigt at huske, at Monica på daværende tidspunkt har væsentligt forringet selvværd og selvtillid, har isoleret sig fra venner og familie, og i høj grad føler skyld og skam over at hun har været udsat for psykisk vold. Alle disse elementer stemmer overens med det, der er defineret i voldsspiralen.

Ifølge Christies teori om “det ideelle offer”, er det en bestemt målgruppe som kan blive anset som værende et offer. Ofrene skal have en bestemt baggrund, se ud på en bestemt måde før at det omkringliggende samfund vil se offeret som værende netop dette (Christie, 1989: 18). Dette kan vi se da en af vores informanter forsøger at anmelde psykisk vold, hvor hun bliver mødt med en modstand fra politiets side. Dette kan hænge sammen med at politiet ikke har set informanten som et ideelt offer.

Politibetjenten fra Nordjyllands Politi forklarer uddybende hvordan det rent praktisk foregår, når en person enten møder fysisk op eller ringer ind med en anmeldelse omhandlende straffelovens §243 om psykisk vold:

“Altså det vi gør, det er.. vi foretager jo en eller form for screening indledningsvis og det er jo for at finde ud af hvor vi er henne, er det en straffelovsovertrædelse, fordi en ting er, hvordan forurettet oplever det her at være forurettet. Selv mener de, at de har været udsat for en straffelovsovertrædelse. Og det kan nogle gange være meget svært, især når det er ny lovgivning, der bliver omtalt i medierne. Så har folk en tendens til at lytte til noget af det, men ikke dykke ned i det” (Thore, 2022: 4:27)

Vold i nære relationer, herunder psykisk vold var ligeledes på den politiske dagsorden i 2020, hvor man i politiets og anklagemyndighedens flerårsaftale bevilligede midler til oprettelsen af specialiserede teams i alle landets politikredse (Justitsministeriet, 2020). Formålet med de specialiserede teams er blandt andet, at udvikle den måde politiets arbejder med sager om vold i nære relationer på. Søren, der er specialkonsulent i det specialiserede team i Nordjyllands Politi fortæller således om formålet med kredsens specialiserede team: *“Det er både at have kontakt med nogle af ofrene.. det er at kigge på hvordan er det politiet arbejder med de her ting? Er der nogle forbedringsmuligheder?”* (Søren, 2022: 4:38). Ifølge Søren er der altså en række af opgaver, der skal håndteres af det specialiserede team i Nordjyllands Politi. Som det første nævner han, at opgaven med kontakt til ofrene er placeret hos teamet. Derudover er det også teamets opgave, at kortlægge hvordan politiet rent faktisk arbejder med denne type af sager, for at kunne effektivisere og forbedre arbejdsgangen. Det betyder altså, at man er bevidst om, at der er udfordringer med at arbejde med denne konkrete sagstype. Søren fortæller yderligere, at der er flere måder hvorpå en sag om psykisk vold ender hos det specialiserede team. Den kan blive visiteret til teamet direkte, hvis det vurderes at teamet har en specifik opgave i relation hertil. Derudover er der et screeningssystem, hvor blandt andet døgnrapporten elektronisk screenet for nøgleord, der kan kædes sammen med psykisk vold. Søren fortæller ikke yderligere om, hvilke typer af ord det er. Søren understreger også kompleksiteten i denne typer af sager, idét han fortæller at der afholdes kurser i hvordan politiet bedst afhører de berørte parter i sager om psykisk vold (Søren: 2022: 15:20). Ovenstående viser altså, at man i politiet er bevidste om, at sager om psykisk vold er komplekse og adskiller sig fra andre typer af sager om vold.

Udover §243 er der både inden offentliggørelsen af lovbestemmelsen i 2019 og efterfølgende udført forskning inden for området omkring psykisk vold. Denne forskning samt statistik ønsker vi at dykke ned i for at få en forståelse af samt analysere på hvem der bliver udsat for psykisk vold.

10.3 Delkonklusion del 2

Baseret på anden del af analysen omhandlende det legalistiske fokus, kan vi konkludere følgende:

- Fra et terapeutisk perspektiv ses der en tendens til, at implementeringen af lovgivningen omhandlende psykisk vold, har medført et øget legalistisk fokus, hvor terapeuten forsøger at rådgive og vejlede patienter indenfor de juridiske rammer.
- Kvinder er oftere end mænd ofre for psykisk vold, baseret på antal anmeldelser.
- På trods af tilvejebringelse af regler og direktiver for politi og anklagemyndigheds arbejde med sager relateret til psykisk vold, ses der en tendens til at henlægge sager, der er svære at bevise.
- Oprettelsen af de specialiserede team, er et udtryk for bevidstheden om kompleksiteten i §243.
- Kravet til beviser i sager om psykisk vold er udfordrende for politiet at efterforske.
- Tvivl om kategorisering af psykisk vold medfører risiko for negligering af ofre for psykisk vold.
- Psykisk vold er et komplekst og mangesidet fænomen, der gør det vanskeligt for politiet, at have en standardiseret tilgang til arbejdet.

11.0 Diskussion

I dette speciale har vi haft et fokus på, at analysere og fortolke vores informanternes narrativer. Formålet har både været at få en dybere forståelse for, hvordan vores informanter i dag taler om det de har oplevet, og hvordan psykisk vold kan påvirke et individ. Derudover har det været formålet at identificere hvilke narrativer der er i de fortællinger informanter, der har været udsat for psykisk vold præsenterer.

Gennem analysen er vi blevet bevidste om lighederne i narrativerne og er blevet nysgerrig på det fælles sprog der er i forbindelse med narrativer om psykisk vold. I forbindelse med indhentning af empiri og rekruttering af informanter til specialet, fik vi samtlige henvendelser fra det samme online forum. Det kan derfor diskuteres om dette forum har dannet grundlag for et fælles sprog i narrativet. Endvidere vil vi diskutere hvilke problemer der kan løses ved vedtagelse af et juridisk grundlag, der kriminaliserer en adfærd som kan være kompleks at konkretisere.

11.1 Online forums betydning for informanternes selvforståelse

Som beskrevet i ovenstående, er samtlige af vores informanter rekrutteret fra sammen online forum. Forummet er en lukket gruppe på Facebook, der henvender sig til kvinder, der har været udsat for psykisk vold. At gruppen er lukket betyder ligeledes, at vi ikke har haft adgang til forummet, og vi har derfor ikke haft mulighed for at få indblik i hvordan gruppen er organiseret og styret. Vi fik administratoren af pågældende gruppe til at postere vores opslag. Begrundelsen for at vi ikke måtte være aktive medlemmer af gruppen var: “(...) gruppen bygger på lineær deling. Man skal være privat person, der har været udsat for psykisk vold selv og som ønsker at være i gruppen for støtte og hjælp” (Bilag 3). Efter at have gennemført samtlige interviews var det relativt tydeligt for os, at alle disse kvinder havde ret enslydende narrativer, der relaterer sig til deres oplevelser med psykisk vold. Vi har derfor en formodning om, at dette fælles sprog stammer fra enten den hjælp og støtte vores informanterne har fået af forskellige fagprofessionelle eller fra deres deltagelse i den Facebook-gruppe vi har rekrutteret informanterne gennem. Der er også en sandsynlighed for, at det fælles sprog stammer fra en kombination af de to, eller at flere faktorer er gældende i denne sammenhæng. Under alle omstændigheder er det ihvertfald interessant at 6 ud af 6 informanter virker til at have et fælles sprog i deres narrativer. Det er derfor relevant at diskutere hvordan dette fælles sprog kan opstå, og hvad vores informanter kan bruge det til i den efterfølgende process, hvor konsekvenserne af den psykiske vold bliver bearbejdet.

Tajfel (1982) har beskæftiget sig med social identitet, og definerer det som værende den del af individets selvopfattelse, der relaterer sig til et medlemskab i en social gruppe. I denne kontekst bliver det online fora på Facebook medlemskabet i den sociale gruppe, og medlemmer heri bliver dermed en påvirkende faktor på den selvopfattelse individerne, der er medlem af gruppen har. Det kan derfor diskuteres, hvorvidt andre kvinders fortællinger har påvirkning på de fortællinger vores informanter præsenterer, og der i sidste ende har indflydelse på informanternes narrativer. Særligt det, Tajfel beskriver som værende andet trin i den kognitive process, der skaber en social identitet, er relevant i kontekst til dette speciale. Det omhandler social identifikation og er den process, hvor et individ påtager sig identiteten af den gruppe vedkommende har vurderet sig til at tilhøre (Tajfel, 1982: 21-24). Tajfels perspektiv på social identitet er interessant i relation til indeværende speciale, da det åbner op for en diskussion om, hvad vi kan bruge narrativerne til. En diskussion, der er yderst relevant, særligt i forhold til specialets reliabilitet og etik.

Vi har været meget bevidste om, at de informanter vi har rekrutteret enten befinder sig eller har befundet sig i enormt sårbare situationer. Det har de selv givet udtryk for, og det er en af de elementer, der er svære at beskrive med ord. I mange interviews situationer er informanterne blevet følelsesmæssigt berørte over at skulle genfortælle de oplevelser, der har givet dem ar på sjælen. Derfor har det været vigtigt for os at behandle vores informanter etisk korrekt og at vi som forskere har været meget transparente i forhold til hvad informanternes fortællinger bliver brugt til. Derfor har informanternes fortællinger fået lov at være styrende for interviewene, selvom vi har haft udarbejdet en interviewguide, der naturligvis har fungeret som en rettesnor gennem interviewet. Informanternes fortællinger har givet os indsigt i nogle hændelser, der bliver præsenteret retrospektivt af informanterne. Narrativerne er den måde informanterne taler om de fortællinger. De narrativer kan fortælle noget om den selvopfattelse informanterne har af dem selv og den periode i deres liv, hvor den psykiske vold stod på. Det netop her en af vores primære opgaver som forskere bliver essentiel - nemlig at hele tiden minde os selv om, hvad de narrativer og fortællinger giver os adgang til. Vi har ikke adgang til faktuelle data og informationer om hvad der faktisk skete, og kan derfor ikke analysere på det. Det vi derimod kan analysere på, er hvordan informanterne taler om, det de har en oplevelse af er sket i den pågældende periode. Hertil kommer en yderligere dimension, idét vi højst sandsynligt ikke er de første informanterne fortæller deres historie til. Det kan diskuteres hvad informanternes hensigt med at deltage i dette projekt har været. Handler det om rehabilitering i form af at bearbejde hvad de har været udsat for, ved at fortælle deres historie igen og igen? Handler det om at få sympati fra omverden fordi de i denne kontekst har identificeret en mulighed for at dele deres historie med nogen, der vil lytte ukritisk til den? Eller handler det om, at de nu har fået et sprog til at tale om lige præcis det de har oplevet i deres liv, og derfor netop nu er i stand til at dele deres historie? Disse spørgsmål står til stadighed i det uvisse, men er vigtige refleksioner vi har gjort os, særligt efter at have bearbejdet og analyseret den store mængde af empiri vi har indsamlet.

11.2 Hvilke udfordringer ligger der i implementeringen af ny lovgivning?

For at kunne svare fyldestgørende på vores problemformulering har vores analyse også indeholdt et afsnit, der belyser hvordan politiet andre relevante interessenter forholder sig til arbejdet med psykisk vold. Derfor finder vi det relevant at diskutere, hvilke problemstillinger

der rent faktisk kan løses i en juridisk kontekst, og hvilke problemer, der ser sig bedst løst andetsteds.

I henhold til det nye lovforslag omkring kriminalisering af psykisk vold er der tale om en bekymring for at denne blot bliver en signallovgivning (Thorup, 2019). Som nævnt i specialets problemfelt blev §243 effektueret i det tidlige forår 2019, på baggrund af Danmarks forpligtelser i forhold til Istanbul Konventionen. I specialets analyseafsnit, der omhandler hvordan politiet arbejder med sager om psykisk vold har det vist sig, at der er en række udfordringer i forbindelse med politiets og det specialiserede teams arbejde. Dertil har det ikke været et mål i sig selv for vores informanter, at anmelde den psykiske vold. Vores analyse har derimod vist, at vores informanter har oplevet, at de har famlet i blinde når de har haft behov for hjælp. Der ligger en kompleksitet i at ofrene for psykisk vold som oftest ikke kan se eller er bevidste omkring hvad de selv er udsat for. Det er derfor relevant at samfundet sender et signal om at den adfærd er uacceptabelt. Dette signal vil derfor falde til jorden jo flere anmeldelser der indtræder uden nogle handlinger eller domfældelser bag. Dette da ofrene ikke vil føle sig taget alvorligt og ikke føler de kan overskue de konsekvenser det vil følge med at anmelde en i en tæt relation. For at sikre at §243 ikke blot bliver en signal-paragraf er der iværksat efteruddannelse af politi samt etableret nye specialiserede teams. Set udefra virker det således til, at der bliver taget hånd om kriminalisering for psykisk vold og gjort en indsats for at dygtiggøre fagprofessionelle inden for dette felt.

Danner udgav i 2021 en publikation omkring otte tiltag for at optimere §243 i praksis (Danner, 2021). I denne bliver der blandt andet sat fokus på at der i disse sager skal inddrages viden fra relevante fagpersoner herunder krisecentre. Derudover må ansvaret for dokumentationen af den psykiske vold ikke ligge hos ofret, men skal tage hensyn til ofret og dennes traume. Endvidere vurderes det at ofre for psykisk vold skal have samme muligheder som eksempelvis ofre fra voldtægtssager og her lægges der vægt på en traumbaseret tilgang i opklaringsarbejdet. Slutteligt lægges der vægt på at der ved opklaringsarbejdet i §243 skal have nye tilgange til bevisførelse, at det ikke nødvendigvis handler om fysiske beviser men også om psykiske beviser i form af traumer fra ofret og mønstre i adfærden hos udøveren (Danner, 2021). I forbindelse med dette kan det derfor diskuteres om politiet formår at udføre disse nye metoder og tiltag i sagsarbejdet. Dette da det er en ny måde at efterforske på og at det kan være komplekst at domfælde i relationelle sager om kriminalitet. Spørgsmålet er om disse opgaver i virkeligheden burde placeres hos andre end den udøvende magt. Vi er klar

over at implementering af en ny lov er en tidskrævende process, der kan tage flere år at effektuere. I Danmark arbejdes der med forskellige definitioner af psykisk vold. I dette speciale har vi berørt den juridiske definition og den socialfaglige definition. Vores analyse har vist, at der til stadighed er en vis usikkerhed om, hvorvidt psykisk vold er et juridisk problem eller et socialfagligt problem. Denne usikkerhed rammer ofrene hårdest, da de risikerer at falde ned mellem to (eller flere) stole, og dermed ende med at stå alene tilbage med deres oplevelser og traumer. Politiet kan og skal ikke løse alle problemer, men det er nødvendigt at revurdere, hvorvidt §243 lever op til de forventninger, der i første omgang var tiltænkt. Vores analyse har vist, at vores informanter i høj grad har oplevet at få stærkt forringet selvværd og selvtillid og samtidig at blive isoleret fra venner og familie, hvilket i sidste ende medfører tab af netværk. Det er derfor nødvendigt at diskutere, hvorvidt der er behov for andre hjælpeinstanser, der er direkte specialiseret inden for psykisk vold og som er let tilgængelige for de ofre, der sidder alene tilbage.

12.0 Konklusion

Dette afsnit vil opsummere specialets analyse og diskussion, hvor narrativernes bidrag til en øget forståelsesramme for det komplekse fænomen psykisk vold, vil være indeholdt.

Specialets problemfelt initierede følgende problemformulering:

Hvilke narrativer anvender ofre for psykisk vold i deres fortællinger? Hvordan ræsonnerer de med det legalistiske fokus, der har været i forbindelse med lovens implementering?

Med nærværende speciale har vi med analysens del 1 søgt at belyse hvilke narrativer, der kan identificeres i fortællinger fra ofre for psykisk vold. Narrativerne har vist sig at omhandle temaer, der relaterer sig til en kronologi, der har et tidsmæssigt aspekt: “forholdet starter”, “forholdet udvikler sig” og “efter forholdet”. Herunder er der identificeret en række nøgleord, der overordnet set relaterer sig til følelser og perceptioner samt hvilke konsekvenser den psykiske vold har haft for vores informanter. Det er nøgleord som “forelskelse og idealisering”, “neutralisering af volden”, “skyld og skam”, og “isolation og tab af netværk”, der er gennemgående for de narrativer vi har identificeret ved at anvende en narrativ tilgang i den empiriske undersøgelse. Den tidsmæssige kronologi og de identificerede nøgleord har vist sig, at være sammenfaldende med den udvikling, der bliver præsenteret i voldsspiralen.

Vi kan konkludere at victim-precipitation er et gennemgående narrativ hos alle vores informanter, der oplever en enorm skyld og skam over deres situation, idét voldsudøveren har pålagt voldsopfrene disse følelser gennem manipulation og kontrol. Samme manipulation og kontrol medfører, at vores informanter oplever, at de har haft svært ved at bryde ud af forholdet, og forlade voldsudøveren. Derudover kan vi konkludere, at vores informanter ikke har anset sig selv som værende ofre mens den psykiske vold har stået på, hvilket hænger sammen med at voldsudøverens gradvist har udført den psykiske volden. Det har desuden vist sig, at der også er narrativer, der relaterer sig til spørgsmålet om, hvor vores informanter efterfølgende har søgt og fået hjælp til at bearbejde de traumer, de har pådraget sig efter at have været udsat for psykisk vold. Det har vist sig, at mange af informanterne har haft udfordringer med at blive anerkendt som ofre, fordi der er mange krav og kriterier hos nogle af hjælpeinstanser. Vi kan ligeledes konkludere, at de af vores informanter, der har gjort sig overvejelser omkring anmeldelse af den psykiske vold, har afstået fra det, da de ikke har følt at det bidragede til deres rehabilitering.

På baggrund af analysens første del omhandlende informanternes narrativer er det vigtigt at pointere, at narrativerne er den måde ofrene taler om deres oplevelser på idag. Det er altså fortællinger, der har udviklet sig over tid, og dermed højst sandsynligt har ændret sig over tid. Derfor er det ofrenes perception af hændelsesforløbet og ikke nødvendigvis den fulde sandhed. Samtlige af vores informanter har været i kontakt med enten krisecenter eller andre hjælpeorganisationer, der beskæftiger sig med psykisk vold. Derudover er alle informanter fundet i samme Facebookgruppe relateret til ofre for psykisk vold. Vi kan derfor konkludere, at der er en sandsynlighed for at vores informanter netop her, har fået det fælles sprog, idét vores analyse har vist, at informanterne anvender samme narrativer om det hændelsesforløb der relaterer sig til den psykiske vold. Vi kan endvidere konkludere, at ved at have været udsat for psykisk vold over en længere periode, kan man selv være tilbøjelig til at udføre psykisk vold. Denne konklusion er på baggrund af vores informant Gry som fortæller, at hun oplever sig selv udføre samme type adfærd som sin mor.

Analysens anden del har taget udgangspunkt i de interviews vi har afholdt med vores fagprofessionelle informanter, hvor omdrejningspunktet har været udfordringer med kriminaliseringen af psykisk vold, der har udmøntet sig i vedtagelse af §243 i straffeloven. Ligeledes er der analyseret statistiske data, der relaterer sig til hvem, der anmelder psykisk vold. Vi kan ud fra statistikken konkludere, at kvinder anmelder psykisk vold oftere end

mænd. Vi kan konkludere, at vores fagprofessionelle informant, der arbejder terapeutisk med patienter udsat for psykisk vold, har et øget legalistisk fokus i sin rådgivning. Samtlige af de fagprofessionelle informanter vi har interviewet i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende speciale har beskrevet hvordan arbejdet med psykisk vold er komplekst og udfordrende. Der er udarbejdet direktiver og bestemmelser, der regulerer politi og anklagemyndighedens arbejde med sager om psykisk vold, men vi kan konkludere, at bevisbyrden i disse sager er tung at løfte, og derfor ses der en tendens til ofte at henlægge og afvise sager, frem for at gennemføre de dikterede efterforskningsskridt. Vores informanter har alle påpeget, at der stadig hersker en væsentlig tvivl, om hvor sager med psykisk vold skal placeres - om det er et juridisk ansvar eller et social fagligt ansvar.

Analysens anden del omhandlende det legalistiske fokus kan vi konkludere, at §243 er udfordrende at arbejde med i praksis. Det fortæller både vores informant fra politiet, og samtidig er oprettelsen af de specialiserede teams et udtryk for kompleksiteten i disse typer af sager, men også et udtryk for at man er bevidst om, at disse udfordringer eksisterer. Vi kan derfor konkludere, at der er hersker tvivl om, hvorvidt psykisk lov er en social eller legal opgave. Dette efterlader ofrene for psykisk vold i risiko for at blive tabt mellem to stole. Det betyder, at lovgivningen ikke nødvendigvis på nuværende tidspunkt skal ses som et redskab, der kan hjælpe de mange ofre for psykisk vold, men derimod måske nærmere et middel til moraldannelse i det omkringliggende samfund.

Litteraturliste:

Aggerbeck, A. (2016, marts) *Psykisk vold giver ar på sjælen*. Lokaliseret på:
<https://www.sygeforsikring.dk/nyt-sundt/psykisk-vold-giver-ar-paa-sjaelen>

Akers, Ronald L. (2014) A Social Learning Theory of Crime. I Cullen, Francis T., Agnew, Robert & Wilcox Pamela, *Criminological Theory: Past to Present*. Kap. 31 (s. 390- 413) 5. udgave. New York. Oxford University Press.

Andersen, L. B., Binderkrantz, A. S. & Hansen, K. M. (2021) Forskningsdesign (s. 69-95) I Hansen, K. M., Andersen, L. B. & Hansen, S. W.(red.): *Metoder i statskundskab*. 3. udgave, København, Hans Reitzels Forlag.

Balvig, F., B. Kyvsgaard & A.-J.B. Pedersen (2013): Udsathed for vold og andre former for kriminalitet. *Offerundersøgelserne 1995-96 og 2005-12*. København: Justitsministeriet.
Lokaliseret på:
<https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2013/Offerrapport%202012.pdf>

Banggaard, M. S. & Gade, T. (2021) *Fanget i et farligt forhold - den usynlige vold*.
[Dokumentarserie] København: Bermuda Production, TV2 Danmark

Bjørnholt, B. & Jakobsen, M. L. (2020) Kvalitativ analyse: kodning. I Hansen, K. M., Andersen, L. B. & Hansen S. W. (red.) (3. udgave) 2020, *Metoder i statskundskab*. København: Hans Reitzels forlag.

Bøggild, A. C. (2015). Kap. 2. Objektivt eller subjektivt perspektiv. I: Bøggild, Jørgensen, Olesen og Rasmussen (red.) Viden og videnskabsteori i socialt arbejde. En introduktion til centrale temaer.

Cohen, L. E. & Felson, M. (2018). *PART XI: Routine Activity Theory*. I Cullen, F., Agnew, R., & Wilcox, P., (red.) 2018, *Criminological Theory: Past to Present* (s. 402-412). Oxford: Oxford University Press

Christie, N. (1986). The ideal victim. I: E. A. Fattah (red.). *From crime policy to victim policy*. London: MacMillan Press.

Danmarks Statistik (2022) STRAF5: *Ofre for anmeldte forbrydelser efter overtrædelsens art, alder og årstal*. Statistikbanken

Danmarks Statistik (2022a) STRAF10: *Anmeldte forbrydelser efter overtrædelsesart*. Statistikbanken

Danner (s.d.). *Vold mod kvinder*. Lokaliseret på: <https://danner.dk/vold-mod-kvinder>

Det Kriminalpræventive Råd (s.d) *Om kampagnen ræk ud*. Lokaliseret på. <https://dkr.dk/vold-og-voldtaegt/psykisk-vold/om-kampagnen>

Ellested Krisecenter (s.d.) *Voldsspiralen*. Lokaliseret på: <https://ellestedet.com/voldspiralen/>

Folketinget (2020, 5. oktober) *Skal Istanbulkonventionen om vold mod kvinder gøres til EU-lovgivning?* Lokaliseret på: <https://www.eu.dk/da/aktuelt/nyheder/2020/okt/istanbulkonventionen-om-vold-mod-kvinder>

Folketinget (s.d.) *Lovgivningsprocessen i Folketinget*. Lokaliseret på: <https://www.ft.dk/da/folkestyret/folketinget/lovgivningsprocessen-i-folketinget>

Fox, K. A. & Cook, C. L. (2011) *It Knowledge Power? The Effects of a Victimology Course on Victim Blaming*. Texas. Lokaliseret på: [\(PDF\) Is Knowledge Power? The Effects of a Victimology Course on Victim Blaming \(researchgate.net\)](#)

Gracia, E. (2016). *Intimate partner violence against women and the “Nordic paradox.”* Spain. Social Science & Medicine.

Guldager, J. (2015). *Videnskabsteori – en indføring for praktikere*. 1. udgave. København: Akademisk Forlag.

Helweg-Larsen, K. (2012): *Vold i nære relationer. Omfanget, karakteren og udviklingen samt indsatsen mod partnervold blandt kvinder og mænd – 2010*. København: Statens Institut for Folkesundhed. Lokaliseret på:

<https://www.ft.dk/samling/20121/almdele/LIU/bilag/15/1180086.pdf>

Høffner, M. (2021). *Psykisk vold. De strafferetlige problematikker ved kriminaliseringen af psykisk vold*. Århus: Det juridiske fakultet, Aarhus Universitet.

Jensen, V. L. & Nielsen, S. L (2005). *Når vold er hverdag - en undersøgelse af mænds vold mod kvinder i nære relationer*. Vejle. Lokaliseret på: [naar-vold-er-hverdag.pdf \(sl.dk\)](#)

Jespersen, J. (2004). Kritisk realisme - teori og praksis. I: Fuglang L & Olsen, P. *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. (3. udgave) (s. 145-173). København: Samfundslitteratur

Justitsministeriet (2020) *Bred flerårsaftale for politiet og anklagemyndigheden på plads*.

Lokaliseret på:

<https://www.justitsministeriet.dk/pressemeddelelse/bred-fleraarsaftale-for-politiet-og-anklagemyndigheden-paa-plads/>

Justitsministeriet (2021) Udsathed for vold og andre former for kriminalitet.

Offerundersøgelserne 2005-2020. Lokaliseret på:

<https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Udsathed-for-vold-og-andre-former-for-kriminalitet.-Offerundersogelserne-2005-2020-WT.pdf>

Jørgensen, T.T. (2013): *Omfanget og karakteren af stalking*. En befolkningsundersøgelse.

København: Justitsministeriets forskningskontor. Lokaliseret på:

<https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2013/stalkingrapport.pdf>

Jørnø, M. (2014). *Videnskabsteori for praktikere*. 1. udgave. København: Hans Reitzels Forlag.

Kristensen, M. (2021, 7. april) *Har du svært ved at slippe din psykisk voldelige partner?*

Lokaliseret på:

<https://majbrittkristensen.dk/har-du-svaert-ved-at-slippe-din-psykisk-voldelige-partner/>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Etiske spørgsmål i forbindelse med interview*. I Kvale, S. & Brinkmann, S. (red.) 2015, *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (s. 105-126). København: Hans Reitzels forlag

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Interviewkvalitet* I Kvale, S. & Brinkmann, S. (red.) 2015, *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (s. 219-234). København: Hans Reitzels forlag

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Introduktion til interviewforskning*. I Kvale, S. & Brinkmann, S. (red.) 2015, *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (s. 19-42). København: Hans Reitzels forlag

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Karakteristik af kvalitative forskningsinterview*. I Kvale, S. & Brinkmann, S. (red.) 2015, *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (s. 45-74). København: Hans Reitzels forlag

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Tematisering og design af en interviewundersøgelse*. I Kvale, S. & Brinkmann, S. (red.) 2015, *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (s. 151-176). København: Hans Reitzels forlag

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Transskription af interview* I Kvale, S. & Brinkmann, S. (red.) 2015, *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (s. 235-248). København: Hans Reitzels forlag

Launsø, L., Rieper, O., & Olsen, L. (2017): 'Det paradigmatisk bagland' I Launsø, L., Rieper, O., & Olsen, L. (7. udgave) (2017) *Forskning om og med mennesker*. Danmark: Munksgaard.

Lev uden vold (2018, oktober) *Socialfaglig definition af psykisk vold*. Lokaliseret på:
<https://levudenvold.dk/for-fagfolk/lovgivningen/socialfaglig-definition-af-psykisk-vold/>

Lundgren, E. (2004): *Våldets Normaliseringsprocess*. Sverige: Roks

Løgstrup, H. og Sørensen, A. E. (2012, 5. november) *Rødstrømperne og den nye kvindebevægelse, ca. 1970-1985*. Lokaliseret på:
<https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/roedstroemperne-og-den-nye-kvindebevaegelse-ca-1970-1985/>

Nielsen, B. G. (2013). *Ofre i teori og praksis*. I Jacobsen, M. H. & Sørensen, A. (red.) 2013, *Kriminologi – Introduktion* (s. 101-121). København: Hans Reitzels Forlag.

Nielsen, B. G. & Snarre, A. (1998). *Viktimologi - om forbrydelsens ofre: teori og praksis*. Århus: Aarhus Universitets Forlag.

Ochberg, F. (2006). There is reason in action. In C. R. Figley (Ed.), *Mapping trauma and its wake: Autobiographic essays by pioneer trauma scholars* (pp. 137–151). New York: Routledge.

Policastro, C. & Payne, B. (2013) *The Blameworthy Victim: Domestic Violence Myths and the Criminalization of Victimhood*. Georgia. Lokaliseret på: [The Blameworthy Victim: Domestic Violence Myths and the Criminalization of Victimhood: Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma: Vol 22, No 4 \(tandfonline.com\)](#)

Politiloven (2019). Kapitel 1 & 2, *Bekendtgørelse af lov om politiets virksomhed (20/08/2015)*. Lokaliseret på: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/1270>

Presser, L. & Sandberg, S. (2015). Narrative Criminology: What's the Story? In: Lois Presser & Sveinung Sandberg (red.): *Narrative Criminology*. New York: New York University Press.

Presser, L & Sandberg, S. (2015). Research Strategies for Narrative Criminology. In: Jody Miller & Wilson R. Palacios (red.): *Advances in Criminological Theory: The Value of Qualitative Research for Advancing Criminological Theory*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Rasmussen, N. (2014) *Ret til et liv uden vold*. Danmark: Institut for Menneskerettigheder.

Lokaliseret på:

https://menneskeret.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/ret_til_et_liv_uden_vold_pdfa.pdf

Rasmussen N., Nørregård-Nielsen, E., & Westermann-Brændgaard N. (2016) *Forebyggelse af drab og dødelig vold i nære relationer*. København. Lokaliseret på:

<https://levudenvold.dk/media/p5cj5uy1/v7-forebyggelse-af-drab-og-vold-i-n%C3%A6re-relationer-samlede-rapporter.pdf>

Riis, O. (2012). Kvalitet i kvalitative studier. I: Jacobsen M. H. & Jensen S. Q. (red.), *Kvalitative udfordringer*. (s. 345-373). København: Hans Reitzel forlag.

Rock, P. (2018). *Theoretical perspectives on victimisation*. I Walklate S. (red.) 2018, *Handbook of victims and victimology. Second Edition*. (s. 30-58). Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge.

Sandberg, S. (2018). Narrativ kriminologi - tematisk, strukturel, performativ og dialogisk analyse. I: Jacobsen, M. H. (red.), *Metoder i kriminologi*. København: Gyldendal.

Skjorten, K. (1994). *Problemer ved bruk av legalstrategi mot vold og seksuelle overgrep i familien*. (s. 280-294). Norge: Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab.

Stark, E. (2009) *Coercive control: The entrapment of women in personal life*. Oxford. Oxford University Press.

Stark, E. (2018): "Coercive Control as a Framework for Responding to Male Partner Abuse in the UK: Opportunities and Challenges". In: Lombard, N. (Ed.). (2018). *The Routledge Handbook of Gender and Violence*. Routledge.

Stern, R. (2018) *The Gaslight Effect - How to Spot and Survive the Hidden Manipulation Others Use to Control Your Life*. New York: Harmony Books

Straffeloven (2022) §243. Lokaliseret på: <https://danskelove.dk/straffeloven/243>

Sutherland, Edwin H. & Donald R. Cressey. 1970 (opr. 1924). *Criminology*. New York: Lippincott.

Sørensen, S. P. (2017, 16. januar) *Danskerne: Vold i hjemmet er ikke en privatsag*. Lokaliseret på: <https://www.kl.dk/nyheder/momentum/2017/januar/danskerne-vold-i-hjemmet-er-ikke-en-privatsag/>

Tajfel, H. (1982). *Social Psychology of Intergroup Relations*. In: Tajfel, H. (1982) *Annual Review of Psychology*. (p. 1-39). England. University of Bristol

Tangaard, L & Brinkmann, S. (2015) *Kvalitet i kvalitative studier*. I: Brinkmann, S & Tangaard, L (red). *Kvalitative metoder en grundbog*. København: Hans Reitzel forlag

Thagaard, T. (2012). *Systematik og indlevelse: en indføring i kvalitativ metode*. København: Akademisk Forlag.

TV2 (2019, 9. januar) *Psykisk vold [Fotografi]*. Lokaliseret på <https://nyheder.tv2.dk/politik/2019-01-09-psykisk-vold-skal-kunne-give-op-til-tre-aars-faengsel>

Vive (2018) *Psykisk partnervold en kvantitativ kortlægning*. København. Lokaliseret på: <https://www.vive.dk/media/pure/7024/1864918>

Wiener, C. (2020). *From Social Construct to Legal Innovation: The Offence of Controlling or Coercive Behaviour in England and Wales*. I: McMahon, M. & McGorrery, P. (red.) *Criminalising Coercive Control - Family Violence and the Criminal Law*, (s. 159-175). Singapore: Springer.

Åkerström, M. & Wästerfors, D. (2018). *Kvalitative interviews – praktiske råd og analytiske muligheder*. Jacobsen, M. H., (red.) 2018, *Metoder i kriminologi* (s. 141-171). København: Hans Reitzels Forlag.